

1982/83:141

Fredagen den 6 maj

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 28 april.

2 § Andre vice talmannen meddelade att *Bo Södersten* (s) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom *Bo Krogvigs* uppdrag som ersättare upphört.

3 § Anslag till kulturverksamhet, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1982/83:24 om anslag till kulturverksamhet, m. m. (prop. 1982/83:100 delvis och prop. 1982/83:108).

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill påpeka att i fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 2 INGRID SUNDBERG (m):

Herr talman! Enligt kulturpropositionen 1974 skulle kulturpolitiken syfta till att skapa ett samhälle som präglas av jämlikhet och som ger människor möjlighet till ett rikare liv. Kulturupplevelser skulle göras tillgängliga för alla, och alla skulle också få möjlighet att använda sin inneboende skaparförmåga.

Mycket har också hänt med avseende på uppföljningen av de riktlinjer som då angavs. Statens kulturråd har tillkommit, och nya stödformer har utvecklats. Det vore då naturligt att ställa frågan: Hur har kulturlivet utvecklats i vårt land – har de kulturpolitiska målen uppfyllts?

Ett svar på den frågan ges indirekt i rapporten *Ej till salu*, som utarbetats av en arbetsgrupp från statens ungdomsråd. Rapporten utgör en utmärkt sammanställning av barns och ungdoms tillvaro, åsikter, drömmar och

förhoppningar. Samtidigt ger den en skrämmande bild av hur verkligheten för en stor del av dagens ungdom ser ut. Den bilden är inte vacker. Den visar på svårigheterna inte bara att nå alla utan även att nå många. Tillvarons tristess och den totala avsaknaden av värdefulla kulturupplevelser går som en tråd genom boken.

I rapporten dras också den riktiga slutsatsen att andra intressen i samhället motverkar ungdomars engagemang i mer värdefulla sysselsättningar. Att kulturaktiviteter har svårt att hävda sig gentemot video, diskotek och alkoholbruk känner vi alla till. Rapporten utmynnar så i krav på bekämpning av kommersialismen med olika konkreta medel och fortsatt ökat stöd åt samhällets insatser på kulturområdet.

Om det vore så enkelt!

Vi har redan infört skatt på kassetter – har det haft till följd ett ökat intresse för levande musik? Vi ökar stödet till kulturorganisationer av olika slag – men vågar vi ställa oss frågan om detta har fört med sig att fler ungdomar ägnar sig åt föreningsliv och kulturcirklar?

I ett fritt och demokratiskt samhälle är det inte i första hand förbud och statliga stöd som styr människors inriktning mot en viss konsumtion.

Kulturen själv har en inneboende livskraft. Så har det varit i alla tider och i alla länder. Och det är genom att stärka den livskraften som andra, mindre önskvärda aktiviteter minskar sin attraktionskraft. Då når kulturen också ut i alla läger. För det behövs det ingen kulturlag. Vänsterpartiet kommunisterna har krävt att regeringen skall utarbeta ett förslag till kulturlag att förelägga riksdagen. Detta motionskrav följs upp i reservation 1 till kulturutskottets betänkande. En sådan lag skulle kunna reglera den kommunala verksamheten inom kultursektorn.

Riksdagen ansåg inte 1974 att någon sådan lag skulle behövas, och utskottet vill inte heller nu förorda någon sådan reglering. Utskottet hänvisar till kulturrådets utredningsarbete om kommunerna, staten och kulturen, där vissa sympatier för en kulturlag av någon form kan skönjas. Men utskottet har inte diskuterat detta utredningsmaterial. Från moderat sida ställer vi oss helt främmande för denna typ av lag. Likafullt är det viktigt att vi får en tillfredsställande geografisk spridning av kulturaktiviteterna.

Från moderat håll tror vi alltså inte att det i första hand är fråga om pengar. Det är fråga om att från generation till generation överföra möjligheter för människor att uppleva glädjen i musik, bild, läsning och lek.

Det finns mycket som har medverkat till att de möjligheterna har minskat. Självfallet har TV-n gett minskat utrymme för bokläsning, levande charader och hemmamusicerande.

Gamla tiders folkskollärare fick en gedigen utbildning i musik och teckning. Man kunde om man inte hanterade något instrument över huvud taget inte bli folkskollärare utan dispens. Det aktiva musicerandet ingick i skolans vardag på ett helt annat sätt än i dag. Nu för tiden lyssnar eleverna på musik. På område efter område är det aktiva agerandet utbytt mot passivt tittande eller lyssnande. Kreativiteten är all kulturens upprinnelse, men i den svenska skolan har jämlikhetssträvandena begränsat möjligheterna till kreativ produktion.

Herr talman! Kulturutskottet har i sitt betänkande till stor del behandlat budgetfrågor. Detta ger ett tydligt uttryck för att kultur i riksdagen i första hand är en fråga om stöd. Ökat stöd eller minskat stöd har yrkats i motioner från olika partier allteftersom man ansett sig ha möjlighet till olika prioriteringar.

Den hårdaste nedskärningen föreslås från moderat håll. Självfallet är det den rådande budgetsituationen och vårt ansvar för att i högre grad än regeringen vilja minska budgetunderskottet som är främsta skälet till att vi inte anser oss ha möjlighet till önskad anslagsgenerositet.

Vi anser emellertid, vilket vi också slår fast i en reservation, att myndigheter och organ som får statsbidrag bör prioritera barn- och ungdomsverksamhet. Det är genom att satsa på barnen och ungdomarna som vi ger dem möjlighet till framtida kulturkonsumtion. De är också framtidens kulturkonsumenter.

Det är dock, som jag sade, inte bara pengar som avgör kulturens framtid. Tvärtom finns det risk för – och bevis för – att ett alltför generöst stöd i sig kan ha en passiverande effekt. Ordet frivillig får inte bli ett fult ord. Insatser som inte avlönas får inte anses vara mindre värda.

Man kan kanske se ett exempel på detta när det gäller stödet till ungdomsorganisationerna. Dessa växte en gång fram genom tidskrävande och entusiastiska insatser från enskilda personer, och organisationerna blev bara större och större. I dag, när stöd utgår för praktiskt taget varje aktivitet, är det en sämre tillväxt, och aktiviteterna minskar i motsvarande grad.

Vi moderater vill i reservation 5 begränsa statens kulturråds verksamhet. Kulturrådet självt har insett att administrationen har vuxit kulturen över huvudet och kommer att fortsätta sitt arbete på att rationalisera administrationen. Det är bra. Vi anser emellertid att den rationaliseringen skall direkt syfta till en begränsning av kulturrådets verksamhet. I dag sker ett onödigt dubbelarbete när det gäller anslagstilldelningen, samtidigt som makten i realiteten har glidit över från det anslagsgivande organet till det rådgivande.

Kanske skulle vi, herr talman, ha ett helt annat kulturråd – ett kulturråd som inte behövde befatta sig med frågor om tusentals kronor hit eller dit utan som i stället kunde råda regering och riksdag om hur vi skall stärka kulturaktiviteterna och kulturens genomslagskraft till nya grupper i vårt samhälle och ge råd om hur vardagskulturen och närkulturen skall kunna återupplivas och bli en naturlig del av vår tillvaro i hem, i skola och på arbetsplatser.

Vi moderater vill med våra förslag om minskat stöd inte skära ner kulturverksamheten i något avseende. Men vi anser inte att den står i direkt relation till storleken på ett visst anslag.

Det finns skäl att understryka behovet av att människor som har kultur som yrke får rimliga ekonomiska arbetsvillkor. Ett lands kulturliv bärs först och främst upp av aktivt arbetande konstnärer, författare, musiker, konsthantverkare och andra, som genom sin produktion ger oss möjligheter till stimulerande och nya kulturupplevelser. En genomgripande omprövning

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

av det totala kulturstödet i vårt land skulle säkert visa på den obalans som i dag råder mellan utdelandet av stöd till organisationer med mycket ringa kulturverksamhet och till dem som är aktivt utövande kulturproducenter.

Från moderat håll hade vi också i vår motion 1330 föreslagit en höjning av biblioteksersättningen genom omfördelning av litteraturstödet. Vi hade föreslagit en höjning med 4 öre – 3 öre mer än regeringen föreslår. Vi ansåg att denna kostnad, som uppgår till drygt 1 miljon för varje öres höjning av biblioteksstödet, skulle kunna finansieras genom borttagandet av stödet till En bok för alla, i vad denna utgivning avser vuxenlitteratur. Vi har förstått att vi inte får gehör av riksdagen för denna finansiering, något som vi djupt beklagar. Varför skall samhället betala miljoner till ett litteraturstöd som bevisligen går till bokköpare som ändå köper böcker till normalpris? – medan utvecklingen av den s. k. författarpengen på intet sätt har följt kostnadsutvecklingen.

Vi kan nu bara konstatera att vi med de hårda krav som vi moderater ställer på budgetbehandlingen inte fått gehör för omfördelningen av medlen. Till utskottsbetänkandet finns fogade två reservationer, i vilka yrkas på en höjning av biblioteksersättningens grundbelopp. Någon särskild finansiering av ersättningen redovisas inte där, vilket medför en ökad belastning på statsbudgeten. Därmed kan vi moderater med den inställning vi har till nödvändigheten av att med alla medel begränsa budgetunderskottet inte stödja dessa reservationer utan kommer att avstå vid voteringen. Ärendet återkommer emellertid senare i maj vid behandlingen av stödet till En bok för alla. Då återkommer vi med vårt yrkande om en överföring av medlen, såsom här tidigare har redogjorts för.

Herr talman! Vi har i vår motion 1330 gett uttryck för vår syn på riktlinjerna för kulturpolitiken. Vi har i denna motion, som utskottet har behandlat, velat uttrycka att frihet, mångsidighet och kvalitet skall utgöra riktlinjer för kulturpolitiken. Vi ser friheten och mångsidigheten som en motsats till hård statlig styrning.

De moderata ledamöterna har därtill i reservation nr 3 uttryckt avvikande uppfattningar i vad gäller synen på avgiftsfinansiering och sponsorverksamhet. Vi tror inte att en ökad avgiftsfinansiering kan ge några nämnvärda tillskott men dock ge vissa värdefulla marginella effekter. Det är då viktigt att de effekterna inte äts upp av en ökning av de administrativa kostnaderna.

Vi har dock inte velat gå så långt som centerpartiets ledamöter, som i reservationerna 6 och 36 anser att man med en ökad avgiftsfinansiering av de centrala organisationerna, dvs. Operan och Dramaten, skall finansiera en utökad regional verksamhet. Utskottet har inte heller velat stödja dessa krav.

Verksamheten vid Operan och Dramaten är av vital betydelse för att stimulera utvecklingen inom kulturlivet. Som nationalscener är de också ålagda speciella krav, vilket omöjliggör en jämförelse med privata teatrar eller institutioner. Utskottet har i övrigt vid sin bedömning av medelsanvisningen till Operan och Dramaten utgått från det material som presenteras i

budgetpropositionen. Det utredningsarbete som pågår när det gäller Operans verksamhet och ekonomi måste färdigställas, innan utskottet kan ta ställning till någon förändring av intäktskraven. När det gäller Dramatens verksamhet har utskottet erfarit att man arbetar med stora ekonomiska svårigheter, med direkta produktionsnedskärningar som följd. Utskottet har dock erfarit att Dramaten inte skall behöva drabbas fullt ut av de inkomstbortfall som förorsakas av ändrade regler för utbetalning av statsbidrag.

Herr talman! Åtskilliga reservationer är fogade till kulturutskottets betänkande. Jag har här berört några av dem och vidare redogjort för huvuddragen i den moderata inställningen till kulturpolitiken i vårt land. Andra ledamöter från moderata samlingspartiet kommer att mer ingående behandla de reservationer som framlagts från moderat håll, och jag vill med detta endast yrka bifall till samtliga moderata reservationer.

Anf. 3 KARL BOO (c):

Herr talman! Knapphetens kalla stjärna lyser över årets statliga kulturbudget. De som sysslar med kultur har naturligtvis liksom andra grupper i samhället vant sig vid att deras önskemål om medelstildelning inte alltid har kunnat helt tillgodoses. Under de senaste åren har de dock, trots det ekonomiska läget, kunnat påräkna ganska kraftiga förstärkningar. Med årets budget har emellertid detta upphört. På flera punkter säger kulturministern att medelsberäkningen innefattar *viss* kompensation för prishöjningarna. Låt mig konstatera att man inom kultursektorn redan har etablerat det tak som från regeringshåll aviserats skall utsträckas till flera av samhällsekonomin områden.

Från centerns sida har vi under åren lagt betydande vikt vid de decentraliseringsmål som innefattas i 1974 års kulturpolitiska riksdagsbeslut. Det är vår uppfattning att den samhällsstödda kulturverksamheten skall nå ut till alla delar av landet. Vi kan konstatera att en betydande utbyggnad har skett. I många län utgör numera regionala kulturinstitutioner en värdefull kulturell basresurs, och positiva effekter kan redovisas på många områden. Tillkomsten av regionala kulturinstitutioner har inneburit att nya grupper har fått kontakt med kulturella värden på ett sätt som tidigare inte var möjligt. Det är viktigt att vi nu kan bygga vidare på detta.

Kanske är det särskilt viktigt att vi når ut till ungdomen. Utskottets ordförande refererade till ungdomsrådets utredning Ej till salu. Jag vet inte riktigt vad avsikten var med denna redovisning, men jag vill säga att för mig blev läsningen av detta betänkande en väckarklocka som gjorde det uppenbart för mig att vi måste öka insatserna för att nå ut till ungdomen i dess närmiljö. Riksdagen kommer senare att få föra den diskussion som detta utredningsbetänkande kan föranleda.

Vi kan konstatera att det fortfarande råder en betydande storstadsdominans och geografisk koncentration i fråga om kulturlivets fasta resurser. Vi har gått i riktning mot en decentralisering, men vi har inte uppnått målet i fråga om resursfördelningen, och därför är det också långt kvar till

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

decentraliseringsmålet.

Enligt centerns mening innebär kulturpolitikens decentraliseringsmål att satsningarna på de stora kulturinstitutionerna i Stockholm – Operan och Dramatiska teatern – måste vägas mot de satsningar som kan göras regionalt och lokalt. Låt mig också understryka att det är angeläget att de produktioner som sätts upp på de centrala institutionerna kan komma en bred publik i hela riket till del. TV- och radiosändningar, turnéer och biljettdistribution över hela landet är några medel för att uppnå detta. Jag tror att de kan användas i ökad utsträckning.

Från centerhåll har vi också tagit upp frågan om medelstilldelningen för det kommande budgetåret till Operan och Dramaten och vägt den mot behovet av förstärkningar av anslagen till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner samt bidragen till fria teater-, dans- och musikgrupper. Vi har vid vår bedömning av detta kommit till resultatet att det redan nu bör vara möjligt att ställa högre krav på publikintäkterna vid de centrala institutionerna än som nu är fallet. Sjävfallet utgör detta inte någon nedvärdering av den verksamhet som bedrivs där. Tvärtom, det är ju ett bevis för den publikuppskattning som institutionerna kan få del av och som naturligtvis ytterligare kan bidra till verksamhetens finansiering. Jag tror också att det blir fråga om ganska måttliga höjningar och att publiken är beredd att betala dessa. Det visar väl om inte annat publiktillströmningen till föreställningarna om Evita. Där kostar parkettbiljetterna 170 kr., men föreställningarna går ändå för fulla hus.

Exempelvis Dramaten har biljettpriser som ligger på 35–40 % av den nivå jag angav som jämförelse. Utskottet har också inhämtat att Operan har betydande reserver. Det stärker riktigheten i vår bedömning att möjligheterna att bedriva verksamheten även med ett reducerat bidrag kommer att vara mycket goda.

Om vi på det här sättet skärper intäktskravet för de centrala Stockholmsinstitutionerna, blir det möjligt att tillföra de regionala teater-, dans- och musikinstitutionerna utanför storstäderna förstärkta resurser. Den av oss föreslagna omfördelningen skulle möjliggöra att även stödet till fria grupper kan stärkas, vilket vi anser mycket angeläget.

Stina Gustavsson kommer senare att utveckla värdet av dessa förstärkningar till regional och lokal kulturverksamhet.

Jag vill också kort kommentera reservation nr 3, som tar upp finansieringen av kulturutbudet. I den reservationen konstateras att höjda avgifter generellt inte kan medföra någon väsentlig ökning av kulturinstitutionernas finansiering. Framför allt är det angeläget, som också utskottets ordförande underströk, att se till att intäkterna inte äts upp av ökade administrativa kostnader. Då får man ju bara negativa effekter.

Vi slår också fast i reservationen att gåvor, donationer och depositioner vilka ej är belastade med villkor samt en riktigt utformad s. k. sponsorverksamhet som inte står i strid med de uppsatta kulturpolitiska målen är välkomna finansieringskällor.

I reservation nr 8 tas frågan upp om den 2-procentiga årliga nedskärningen

och hur den verkar inom kultursektorn. I stort kan man väl säga när det gäller en sådan rationaliseringsnormgivning att ju fler år man använder denna osthyvelsmetod desto svårare blir det. Att kulturinstitutionerna drabbas särskilt hårt av en sådan årlig nedskärning beror på att dessa institutioner ofta är mycket små. Deras fasta kostnader är ofta stora i förhållande till de rörliga kostnaderna. Därav de speciella svårigheterna.

Om man vill bevara och förstärka ett decentraliserat, kvalitetsförbättrat och brett kulturutbud till de många människorna, är det som jag nu något berört i mitt anförande viktiga principer. De konkreta ställningstagandena måste självfallet anpassas till de uppställda målen och principerna.

Jag vill, herr talman, med det anförda yrka bifall till samtliga reservationer som Stina Gustavsson och jag undertecknat samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman!

”Dikt kommer till i den fria marginalen
Det är där du väljer ditt liv
Trängd ända ut i kanten
svarar du tillbaka med en dikt

Med en dikt i dig har du vidgat marginalen

Med den fria marginalen under dina fötter
tar du sedan steget in i livet”

Konstnärligt och kulturellt arbete är en lika viktig förutsättning för ett öppet, demokratiskt samhälle som politisk yttrandefrihet. Ett fritt och vitalt kulturliv är nödvändigt för att ge stimulans och motverka de krafter som vill förleda människan till passivitet och rädsla. Delaktighet i kulturlivet stärker fantasi, känsla, tolerans, förståelse och glädje.

Den konstnärliga verksamheten hjälper oss att ställa frågor, ger bättre insikter och starkare motståndskraft. Vi behöver ett kulturliv som gläder och oroar, gör analyser och gestaltar problem, arbetar med oväntade lösningar, bär fram visioner och fördjupar perspektiven. Ett samhälle utan ett rikt kulturliv blir andefattigt, trist och i längden förstelnat, försvagat och förstummat.

Frihet, mångfald och kvalitet är viktiga element i en liberal kulturpolitik. Frihet innebär att varje enskild människa skall ha rätt att själv välja den form av kulturupplevelser eller kulturskapande hon vill ta del av och ägna sig åt.

Det innebär också att var och en måste få rimliga förutsättningar att träffa ett fritt val, inte hindras av geografiska eller ekonomiska svårigheter eller förutfattade meningar och ingrodade vanföreställningar. För att man i praktiken skall ha verklig valfrihet krävs samhälleliga insatser på en rad punkter: garantier för rimliga priser och avgifter på kulturområdet, åtgärder

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

för geografisk spridning av kulturlivet, stöd till kulturellt skapande. Barn och ungdom måste bli förtrogna med olika uttrycksformer, deras nyfikenhet stimuleras och deras intresse väckas också för det som inte ligger mitt på allfarvägen.

Mångfald är en konsekvens av frihet. Där frihet råder uppstår med nödvändighet många olika arter och former, som kompletterar, ifrågasätter och berikar varandra. Mångfald kännetecknar ett kulturliv som engagerar många människor. För en liberal kulturpolitik är det självklart att det måste finnas plats för både det professionella och det amatörmässiga, både det inåtvända och det samhällskritiska, både det vackra och det omskakande.

Folkpartiet vill värna om ett rikt och mångfasetterat kulturliv, men inte genom att uppställa förbud mot sådant som inte håller måttet. Att förbjuda avarter kan i vissa fall vara nödvändigt. Men förbud ger inte något tillförlitligt skydd. Det enda varaktiga skyddet mot gottköpslitteratur, undermålig underhållning, skräpkonst, spekulativt våld och kommersialismens andra negativa verkningar är i stället att låta människorna lära känna den verkliga konsten och ställa krav på den och på sig själva.

Engagemanget för mångfalden i princip innebär inte att vi anser att samhället och dess organ skall avstå från att främja kvalitet. Allt är inte lika bra. Det som ges stöd och stimulans måste fylla vissa kvalitativa krav. Här spelar den pågående, fria, kritiska kulturdebatten en viktig roll som vägledare. Ett kvalitativt högtstående kulturliv kan inte fungera utan en professionell konstnärskår. Det är en utmaning mot samhället att många välkvalificerade kulturarbetare av försörjningsskäl inte kan ägna sig åt sitt konstnärliga arbete.

Dessa principer och detta synsätt utgjorde grunden för folkpartiets handlande under de sex år som vi i regeringsställning hade ansvaret för kulturfrågorna. Vi strävade under dessa år efter att inte bara ange mål och principer för den statliga kulturverksamheten utan också att ställa till förfogande ekonomiska resurser som kan bidra till att förverkliga dem. Ca 210 milj. kr. i löpande priser satsades på kulture reformer under perioden 1976–1982. Till detta kom reformer som genomfördes genom omprioriteringar inom kultursektorn.

Genom dessa reformramar blev det möjligt att förverkliga bl. a. dessa åtgärder:

Bidraget till regionala institutioner inom musik och teater ökade kraftigt, och ett särskilt regionalt museistöd infördes.

Stödet till fria teater-, dans- och musikgrupper ökade från 5,1 milj. kr. 1976 till 22,4 milj. kr. 1982.

En byggnadsvårdsreform genomfördes, som gör det möjligt att ge bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Visningsersättning för bildkonstnärer infördes samtidigt som bibliotekser-sättningen till författare ökade med 50 % från 1976 till 1982.

Kulturinsatserna för handikappade ökade från 10 milj. kr. 1976 till 40 milj. kr. 1982.

Ökade insatser gjordes på musikområdet för att bl. a. skapa fler

arbetsmöjligheter för musiker. Ett stöd till produktion av konstnärligt högtstående och kulturellt värdefulla fonogram infördes.

Ett särskilt bidrag till insatser för samernas kultur tillkom.

Flera centrala museer fick en välbehövlig upprustning i form av nya lokaler.

Litteraturstödet kompletterades med åtgärder för att öka spridningen av bl. a. sådan litteratur som får produktionsstöd.

Filmen fick kraftigt ökade resurser genom det nya film- och videoavtalet.

Förutsättningarna för fortsatta ökade statliga och kommunala kulturinsatser har givetvis försämrats genom de ekonomiska problem som Sverige brottas med. Årets kulturbudget utgör en påminnelse om detta. För första gången på lång tid sänks nivån på de statliga kulturinsatserna, även om man bortser från den otillräckliga inflationskompensation som myndigheter och organisationer får. Det är möjligt – och det hoppas jag – att det rör sig om en tillfällig minskning. Men den illustrerar ändå påtagligt de ändrade förutsättningarna för den kulturella reformverksamheten.

Denna socialdemokratiska kulturbudget har av företrädare för statens kulturråd karakteriserats som "en besvikelse" och med orden "någon offensiv kulturpolitik ser man inte spåren av".

I det strama budgetläge som råder är det naturligt att ställa frågan om reformbehovet inte kan tillgodoses genom omprioriteringar inom kultursektorn. Enligt min mening är det ytterst osäkert om detta är möjligt. Kultursektorn måste visserligen – liksom alla andra sektorer – prioritera utomordentligt hårt mellan olika utgiftsändamål under kommande år. Det är därför självklart att nuvarande utnyttjande av resurserna måste granskas förutsättningslöst. Men även om det sker, förefaller det svårt att enbart genom omprioriteringar skapa tillräckligt utrymme för nya reformer. Ett par exempel kan klargöra detta. För att genom omprioriteringar åstadkomma ett reformutrymme på 50 milj. kr. under tre år fordras en halvering av Riksteaterns verksamhet eller i stort sett nedläggning av Dramaten eller nedläggning av Rikskonserters verksamhet samt indragning av fonogramstödet eller nedläggning av två à tre större museer.

Exemplen visar att det reformutrymme som kan åstadkommas genom omprioriteringar är mycket mer begränsat än vad man föreställer sig i debatten. Slutsatsen blir därför för folkpartiets del att en fortsatt reformverksamhet inte kan bygga bara på omprioriteringar. Det behövs också ett årligt reformtillskott. Enligt vår bedömning bör reformramen för perioden 1983–1985 uppgå till 75–100 milj. kr.

För att tillgängligt reformutrymme och möjligheterna till omprioriteringar skall kunna utnyttjas så effektivt som möjligt fordras det en medveten och långsiktig planering. Vi föreslår därför att riksdagen begär att regeringen i nästa budgetproposition redovisar riktlinjer för utvecklingen av de statliga kulturinsatserna under den följande treårsperioden. Därmed skulle man på kulturområdet få samma typ av långsiktig planering som i dag tillämpas på t. ex. forskningsområdet.

Nr 141

**Fredagen den
6 maj 1983**

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

I ett stort antal reservationer, som bär mitt namn och som jag yrkar bifall till, redovisar vi i folkpartiet att vi vill tillämpa andra principer i budgetarbetet än socialdemokraterna och att vi vill anvisa större resurser till kultursektorn. Självfallet har vi också redovisat hur vi vill finansiera detta.

Genom att huvudförslaget, dvs. 2 % anslagsminskning efter pris- och löneomräkning, nu tillämpats under flera år befinner sig många kulturinstitutioner i ett läge där fortsatta nedskärningar knappast är möjliga utan att hela verksamhetsgrenar skärs bort eller ambitionsnivån drastiskt sänks. Detta kan inte fortgå, utan besparingsarbetet måste bedrivas på ett annat sätt med inriktning framför allt på de administrativa kostnaderna.

Till Dramaten vill vi ge 900 000 kr. mer än regeringen. Detta är synnerligen angeläget och har understrukits av Dramatens styrelse, som gjorde något så ovanligt som att i sin helhet uppvakta kulturutskottet och vädja om ökat stöd och större förståelse.

Vi vill förstärka de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna med 40 extra grundbelopp och de regionala museerna med 30 extra grundbelopp. Vi vill satsa 5 milj. kr. mer än regeringen på kulturprojekt i skolan. Vi vill förstärka anslaget till arrangerande musikföreningar med 450 000 kr. och ge Rikskonserter 2 milj. kr. extra för framför allt skolkonsertverksamheten. Vi vill dessutom förstärka det internationella kulturutbytet genom kulturrådet och Rikskonserter.

Vi kräver att riksdagen skall uttala att statens förvärv av konst för utsmyckning av offentliga lokaler bör nå det mångomtalade enprocentsmålet, och vi anvisar 5 milj. kr. mer än regeringen för förvärv av konst. Vi anser det i högsta grad motiverat att visningsersättningen för bild- och formkonstnärer byggs ut och föreslår därför 1,5 milj. kr. mer än regeringen. Likaså bör anslagen till Sveriges konstföreningars riksförbund och till konsthantverkskooperativen räknas upp.

Biblioteksansättningens grundbelopp har länge varit både en viktig symbolfråga och föremål för ett berättigat önskemål från författarna. Tillsammans med centern yrkar vi på en uppräknings med 2 öre mer än vad regeringen föreslår. Vpk har också förslag om en höjning. Jag hoppas att vi i omröstningen får stöd också från alla de moderater som i januari trodde att de yrkade på en uppräknings av biblioteksansättningen. Då kan detta krav få majoritet i kammaren, och det är synnerligen angeläget.

Till sist: Häromdagen skrev Per Kågeson som företrädare för Författarförbundet om en socialdemokratisk motion till 1980/81 års riksmöte, undertecknad av Georg Andersson, Olof Palme och Ing-Marie Hansson:

"I motionen understryker socialdemokraterna att det dåliga statsfinansiella läget inte får förhindra staten att låta biblioteksansättningen följa den allmänna löneutvecklingen. ---

Så blev det val, och Palme, Feldt och Göransson fick makt att i handling utföra vad man tidigare hade lovat. I årets budgetproposition tilldelade herrarna biblioteksansättningen ett enda öres påslag (per lån). Tre öre är vad som krävs för att ersättningen skall följa den allmänna löneutvecklingen

såsom denna har angivits i regeringens egen finansplan.

Inför riksdagsbehandlingen satte författarna sin tillit till den socialdemokratiska riksdagsgruppens vilja att stå fast vid gjorda utfästelser. Det visade sig vara mindre klokt. S-gruppen har i utskottet gått på regeringens linje och därmed övergivit principen om att författarna inte ska behandlas sämre än andra grupper."

Med intresse skall jag lyssna till Ing-Marie Hanssons replik till Per Kågeson och författarna.

Anf. 5 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Till kulturutskottets betänkande 24 finns en lång rad vpk-reservationer fogade. Jag skall uppehålla mig vid några av dem. Carl-Henrik Hermansson kommer senare att särskilt ta upp anslagen till de fria grupperna, och Alexander Chrisopoulos kommer att uppehålla sig vid de utsatta gruppernas situation, speciellt de språkliga minoriteternas. Att det finns så många vpk-reservationer visar att vpk verkligen är det parti som slåss för kulturen.

Inledningsvis: Vad präglar kulturlivet i Sverige i dag? Efter sex år av borgerligt styre har kommersialismens krafter på kulturområdet stärkts. Det råder något av kulturskymning i landet. Det grundläggande kulturbehov som finns hos alla människor har i allra högsta grad visat sig vara kommersiellt gångbart. Den multinationella våg av skräpkultur, med dess våldsinslag och nedvärderande människosyn, som dagligen via film, seriemagasin, kioskromaner och veckopress sköljer över oss, exploaterar de latent behoven på ett synnerligen medvetet sätt. Och den är "kusin" med den stenhårt kommersialiserade pop- och fritidsindustrin som med förföriska löften om framgång marknadsför ett jeansmärke eller en Björn Borg-racket.

Mest utsatta för de här marknadskrafterna är naturligtvis de som saknar alternativ, de socialt sämst ställda. Hit hör stora grupper av barn och ungdom – Ingrid Sundberg tog upp Ej till salu –, glesbygdsboende, invandrare och alla de som låginkomstutredningen en gång såg som de politiskt fattiga. Denna snedfördelning på kulturområdet, bristen på alternativ och behovet av valmöjligheter kom, herr talman, redan 1907 till medvetet politiskt uttryck, då den socialdemokratiska ungdomsrörelsen manade "Upp till kamp mot smutslitteraturen". Efter drygt ett halvt sekels debatt har denna politiska insikt breddats och fördjupats. Nödvändigheten av att komma till rätta med "kommersialismens negativa verkningar" och att ta speciell hänsyn till eftersatta gruppers behov och att decentralisera kulturutbudet till orter utanför storstäderna utgör alltså ett av de mål som regering och riksdag enhälligt lade fast 1974.

Kulturens penningkris är av politisk natur. En bred folklig kulturverksamhet i form av uppsökande biblioteksservice, konst, musik, teater, film och stöd åt amatörismen kostar pengar och måste få göra det, om man vill erbjuda ett hållbart alternativ till den kommersiella mass- och skräpkulturen. Därför steg naturligtvis förhoppningarna när vi fick en socialdemokratisk regering, inte minst efter Brunnsviksseminariet och diskussionerna där.

Nr 141

**Fredagen den
6 maj 1983**

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Många trodde att det skulle ske en radikal förändring då det gällde kulturpolitiken. Från socialdemokratisk sida deklarerades tydligt en stor och allmän välvilja gentemot kulturen. Bengt Göransson förklarade att kulturen behövs i tider av kris. Han påpekade att kulturen betyder mycket i kampen mot den borgerliga propagandan. Han sade: "I svåra tider ställs samhällsgemenskapen och sammanhållningen på svåra prov. Då dyker egoismen, okulturen och de enkla lösningarnas män och kvinnor upp. Då spelas grupper ut mot varandra. I dessa tider får kulturen ett särskilt värde eftersom kulturen ger individen större trygghet och förmåga att möta okulturen. Kulturen blir viktig för sammanhållning och demokrati."

I regeringsdeklarationen talades det om ett fritt och öppet kulturliv. Bengt Göransson, kulturministern, menade att denna formulering var vald med stor omsorg och förklarade att 1980-talets kulturpolitik skulle öka kulturens tillgänglighet. Och inte bara det. Den skulle göra kulturen tillgänglig för var och en.

Socialdemokraterna skulle satsa på en "levande kultur".

Allt detta är naturligtvis helt riktigt – likaså den självkritik som Bengt Göransson riktade mot sitt eget parti för den kulturpolitik som man hade bedrivit under 1950- och 1960-talen.

Men vad fick vi? Vi fick en kulturbudget som – det måste jag tyvärr konstatera – var sämre än t. o. m. de borgerliga regeringarnas.

I vår motion konstaterar vi att kulturbudgeten karakteriseras av största knapphet. "Det bidde en tumme" (Anders Clason). "Katastrof för bildkonst" (Margareta Petré), "Fria grupper kommer att dö" (Tomas Bolme), "Inte värt ett enda öre" (Lars Ardelius). Det är några röster i den upprörda kören av kulturarbetare som protesterar mot att de fått vidkännas direkta nedskärningar av sina anslag sedan vi fått en socialdemokratisk regering.

Vi har krävt en kulturlag därför att vi tycker att det är nödvändigt. En kulturlag behövs, Ingrid Sundberg, för att säkra friheten och mångfalden. En kulturlag behövs för att motverka de kommersiella krafterna – i synnerhet, som sagt, eftersom anslagen skärs ner år från år.

Sedan till några av de reservationer vi har fogat till betänkandet. Jan-Erik Wikström tog upp författarsättningen. Det är ett faktum att författarna i realiteten får en urholkning av sin ersättning. Vi har krävt att samhället skall ta på sig ett ansvar för en bibehållen realnivå på de ersättningar som utgår. För att rädda boken krävs en uppräknings av bibliotekersättningen till 42 öre. På det sättet skulle man tillerkänna författarna vad de ursprungligen av riksdagen har fått.

Detsamma skulle man kunna säga om visningsersättningen. Beslutet om visningsersättning, som fattades våren 1982, innebar ett principiellt mycket viktigt ställningstagande, nämligen att man ger en rättmätig ersättning till bild- och formkonstnärerna i stället för bidrag. Men redan när beslutet fattades var ersättningen alldeles för låg, och för att den skulle komma upp till en åtminstone någorlunda rimlig nivå skulle det krävas ytterligare 10 milj. kr. Vi i vpk tycker att bildkonstnärerna är mycket viktiga. Inte minst

mot bakgrund av vad Bengt Göransson tidigare har sagt om KRO och om vad bildkonstnärerna bör ha, hävdar vi att de här pengarna behövs.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till samtliga vpk-reservationer.

Anf. 6 LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande 24 för innevarande budgetår behandlas anslaget till kulturverksamhet m. m. i budgetpropositionen 1982/83:100, bilaga 10, liksom i proposition 1982/83:108.

Anslagsposterna spänner över ett stort område från allmän kulturverksamhet över mer preciserade frågor som teater, dans, musik och bildkonst till arkivfrågor, kulturminnesvård och museiverksamhet. Ett antal hithörande motioner behandlas, liksom propositionen om organisation av Kulturarvet i Falun.

Herr talman! Då betänkandet omfattar flera specialområden har vi delat upp ansvaret för föredragningen så att också Ing-Marie Hansson, Catarina Rönnung och Maja Bäckström kommer in på sakfrågorna. Jag kommer därför i det följande att begränsa mig till det som tas upp under rubriken Allmän kulturverksamhet. Posterna B 1–B 10, jämte därunder berörda reservationer och övergripande frågor.

Under rubriken Övergripande frågor tar utskottet upp motionerna 993 av Lars Hjertén m. fl., 949 av Lars Werner m. fl. för vpk, 1330 av Britt Mogård m. fl. för moderaterna, 1334 av Karl-Erik Norrby m. fl. för centerpartiet och 1348 av Jan-Erik Wikström m. fl. för folkpartiet. Samtliga dessa motioner tar upp kulturpolitiskt övergripande frågor.

I motion 940 vill vpk att vi skall införa en kulturlag och yrkar att riksdagen skall hemställa att regeringen framlägger förslag härom. Utskottet har tidigare redovisat att kulturrådet har tillsatt en utredning, benämnd Kommunerna, staten och kulturen – KOSK – i vilken de sammanhang skall belysas som vpk tar upp i sin motion. I och för sig måste man konstatera att det på flera områden råder stor olikhet i frågan om kommunernas insatser på kulturområdet. Kulturrådet har också uttalat att det finns behov av ökade insatser för utveckling av kulturverksamheten i kommunerna. Det finns alltså skäl att fortlöpande hålla utvecklingen under observans och återkomma med förslag till nödvändiga förbättringar. F. n. anser dock inte utskottsmajoriteten att det finns anledning frånga den ansvarsfördelning mellan stat, kommun och landsting, som riksdagen antog då man lade fast kulturpolitiken 1974. Motion 940, som följs upp i reservation 1, avstyrks alltså i denna del.

Jag skall här inte gå in på Eva Hjelmströms kritik av den socialdemokratiska kulturministern och kulturbudgeten. Men jag ber att få erinra om att den socialdemokratiska regeringen bara haft ett halvår på sig – det finns alltså skäl att vila på hanen när det gäller kritiken och avvakta vad som kan komma.

I motion 1330 utvecklar moderata samlingspartiet sin kulturpolitiska grundsyn kring nyckelorden frihet, mångsidighet och kvalitet. Nyckelorden

Nr 141

**Fredagen den
6 maj 1983**

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

är ursprungligen den tidiga arbetarrörelsens i dess kamp för frihet och socialism under de kapitalistiska produktionsförhållandena. Begreppen föddes sedan arbetarklassen blivit medveten om sin identitet och sina villkor som underställd och arbetssäljande part på en arbetets marknad, utlämnad åt den egendomsägande och arbetsköpande partens godtycke och marknadens nyckfulla rörelser. Organisation, gemenskap och solidaritet blev de medel den tidiga arbetarrörelsen sökte använda för att främja sin frihet att njuta frukterna av den produktiva och skapande kraft som de representerade och som exploaterades av samtidens kapitalism. Genom egna bildningsorganisationer i vårt land – främst ABF – sökte man nå fram till den kunskap och bildning som skulle främja befrielsekampen, mångsidigheten och kvaliteten.

Målsättningen kvarstår alltså, även om framgångarna inte uteblivit, men stölden av våra nyckelord är symptomatisk för ett konservativt parti som systematiskt och inte utan framgång koncentrerat sig på att överleva genom ideologisk stöld av andra rörelser begrepp och värdeladdade ord – först den ekonomiska liberalismens och nu också arbetarrörelsens och socialismens frihetsbegrepp.

Iklädd denna främmande skrud, stoltserande med liberalismens och socialismens lånade kläder, ser den moderna konservatismens företrädare allting upp- och nedvänt. Marknadens allt hårdare krav och tvång, som särskilt nu under stagnationen visar sig tydligare och tydligare och som ålägger oss alla restriktioner – samhälle, organisationer och individer – blir för moderaterna själva garanten för friheten. Den storskaliga företagsamhetens krav på växande och förkvävande byråkrati upplever man inte som ett problem. Tvärtom. Den är ju också det nödvändiga instrument varigenom egendomsägandet och makten under de rådande produktionsförhållandena kan kontrolleras. Genom den kan "företagsamheten" detaljstyras och regleras ut i sina minsta beståndsdelar.

I denna nykonservatismens bakvända värld ser man inte heller vad som är orsak och verkan i relationerna mellan den av marknaden framtvungade mervärdesinvesteringen i höjd produktivitet och behovet av en offentlig sektor. Den senare föds ur den förra, och dess problem speglar problemen i marknadsstrukturens produktionsförhållanden. Men moderaterna i vårt land och de nykonservativa i "vår hemisfär", som Reagan i USA älskar att uttrycka sig, vänder på steken och tycker sig se hur den offentliga sektorn skapar marknadsproblemen med dess tilltagande tvång, byråkrati och ofrihet. Inte representerar den offentliga sektorns byråkrati någon frihet, men den är en spegelbild och ett resultat av marknadens utveckling – inte tvärtom, som moderaterna tycks tro! Och trots dess byråkrati erbjuder den ändå lösningar på problem som skapas av marknaden och inom de ramar som erbjuds av de produktionsförhållanden som råder där.

För den som läser motion 1330 med dessa insikter blir den ett mångtydigt och märkligt dokument. Man ser nog galenskaperna i det samhälle man söker analysera, men analysen blir ständigt förvrängd. Med det klassbundna försanthållandet ser man sig som i en narspegel. Skattesystem och

arbetsrättslagar, skapade genom motsättningarna i marknadsstrukturen, blir orsaker och inte verkningar. Samhällets försök att genom parlamentarism, politiska partier och organisationer komma till rätta med svårigheterna skapar för moderaterna det skapade! Det är då helt följdriktigt att man till sist landar på förslaget att kräva mer marknadsstyrning. En sådan skall naturligtvis lösa kulturproblemen.

Mitt i all denna vilsegångna galenskap slås man emellertid av eftertankens kranke blekhet. Det hela är kanske inte riktigt så enkelt. En glimt av ljus upplyser plötsligt dunklet i moderaternas nykonservativa föreställningsvärld. Efter att ha krävt mer av marknadsstyrning av kulturlivet säger de:

”Men det innebär inte att marknaden ensam kan säkra mångfald inom kulturen. Omistliga delar av vårt kulturarv skulle aldrig ha tillkommit eller kunnat bevaras, utan stöd från myndigheter, företag eller enskilda.”

*Efter återkopplingen till klasstänkandet genom påhängnet *företag och enskilda* är man åter sin dogms fångar. Nu kan man återgå till forna tiders mecenatsystem uppträskat till modern sponsring av kulturverksamhet genom storföretagens spekulativa satsningar.

Det ländar ändå utskottsmajoriteten till heder att den avvisar dessa *nymodigheter* genom att sakligt påvisa att erfarenheter från andra länder där sponsringen tilltagit inte är särskilt goda. Det är främst de institutioner som garanterat visar *kvalitet* och frånvaro av ifrågasättanden, liksom den redan etablerade konsten som blivit föremål för företagens sponsringar. Nyskapandet, friheten till mångfald och ifrågasättande, kritisk observans, liksom det udda blir utan företagsstöd. Det tunga och tålmodiga slitet bakom det nyskapande som marknadens ekvation inte löser ut måste samhället ändå stå för. Utskottet vill naturligtvis inte förbjuda sponsring, men det är viktigt att man noga följer dess effekter på kulturlivet så att styrning och villkorlig påverkan undviks. Det är ju frihet, mångfald och kvalitet som skall vinnas och utvecklas!

Herr talman! I detta sammanhang kan det t. o. m. vara hugsvalande att lyssna till Jan-Erik Wikströms förvaltning av Ohlins socialliberala arv här i kammaren, från denna talarstol. Men man skall ändå hålla i minnet att han själv haft både tid och möjligheter under den senaste regeringsperioden för borgerligheten. Men den urholkning som vi nu har haft och som vi har framför oss, som har skapat en begränsning av budgetresurserna i den nuvarande budgetpolitiken, är också ett allvarligt problem för den nya kulturministern – problem som Jan-Erik Wikström tillsammans med andra regeringsledamöter i de fyra borgerliga regeringarna måste ta på sig ansvaret för.

Med detta inlägg yrkar jag avslag på reservationerna nr 2, 3 och 9, som är knutna till detta betänkande. Med utskottets ställningstagande får också reservation nr 4 anses besvarad.

Under punkten B 1 i bil. 10 tar kulturministern upp frågan om statens kulturråd. Kulturrådet fick av den förutvarande borgerliga regeringen i oktober 1981 uppdraget att redovisa möjliga besparingar i egen verksamhet med 20 %. Under föregående budgetår kunde också besparingar i rådets

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

verksamhet tas ut med närmare 1,5 milj. kr., främst genom indragningar av utrednings-, utvecklings- och konferensverksamhet. Längre säger sig kulturrådet nu inte kunna gå utan att äventyra sin egen ålagda verksamhet, varför man i stället föreslår besparingar genom möjligheten till administrativa rationaliseringar. Därvid föreslår rådet till en början att en ny nämnd inrättas för folkbildnings- och folkrörelsefrågor, samt att kulturrådets styrelse drar ner antalet ledamöter från nuvarande 15 till 13. I propositionen tillstyrks dessa båda förslag, och inte heller kulturutskottet har något att erinra häremot.

I detta sammanhang behandlas förslag i motion 1330 från moderaterna, vilken i sak skulle innebära att kulturrådets styrelse gavs en parlamentarisk sammansättning så att det i fortsättningen blev möjligt att utkräva ett ökat politiskt ansvar för dess verksamhet.

Utskottet avstyrker motion 1330 i denna del, men uttalar att det parlamentariska inslaget i kulturrådets styrelse varit av stort värde och att antalet politiskt valda ledamöter, som nu är 5 av dess 15 medlemmar, inte minskar i antal när nu det totala antalet ledamöter dras ner.

I reservation nr 7 till detta betänkande föreslår Jan-Erik Wikström från folkpartiets sida att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motion 1348 anförts om behovet av en mer långsiktig planering, innehårande ett reformutrymme om 75–100 milj. kr. under en treårsperiod med början nästa budgetår. I och för sig är det riktigt att det behövs planering och mer pengar i budgeten till kulturpolitiska satsningar. Ingen riksdag gav dock Jan-Erik Wikström direktiv om hur han och den regering han medverkade i skulle planera sin budget. En regering skall regera på de mandat den har. Det är det förtroende den fått genom väljarinsatser i allmänna val. Kulturministern i den regering som etablerades förra hösten fick överta en påbörjad planering för innevarande budgetår med marginella möjligheter att utforma en egen politik. Nu är det rimligt att han, som han själv säger i sin proposition, får överväga inriktningen av sin och sin regerings statliga insatser inom kulturområdet. Låt oss ge honom den friheten, vilket i varje fall kommer att innebära så lång planering som mandatperioden gäller.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag avslag på reservation nr 7.

I anslutning till motion 1348 finns också en gemensam reservation från centerpartiet, vänsterpartiet kommunisterna och folkpartiet, i vilken det sägs att de 2-procentiga nedskärningar som väntas i det fortsatta årliga budgetarbetet och som startades av den borgerliga regeringen kan tänkas drabba kulturbudgetens institutioner särskilt hårt med deras karaktär av att vara små men med därav följande ganska stora fasta kostnader, medan de rörliga kostnaderna är små. Besparingarna går då ut över de små rörliga kostnaderna med konsekvens att verksamheten helt kan försvinna.

Kulturutskottet konstaterar att detta är en riktig iakttagelse och påvisar att det därför kan vara svårt för små institutioner att åstadkomma besparingar genom fortlöpande 2-procentiga rationaliseringar. Utskottet nöjer sig emellertid med att fästa kulturministerns uppmärksamhet på förhållandet

och anser någon särskild framställning onödig, varför reservationen avstyrks.

Därmed tillstyrker också kulturutskottet propositionens förslag om medelsanvisning till statens kulturråd, vilket för budgetåret 1983/84 innebär 15 215 000 kr.

I detta sammanhang yrkar jag alltså avslag på reservationerna 12, 13 och 14 i denna del.

Till sist, herr talman, vill jag kort beröra propositionens förslag att täcka underskott i riksantikvarieämbetets budget genom taxchöjningar i samband med dess uppdragsverksamhet. Utskottet har inhämtat att detta inte innebär avsteg från tidigare tillämpad praxis i liknande fall. Utskottet tillstyrker alltså förslaget men uttalar att täckningen av underskottet bör ske under så lång tidrymd att taxorna endast behöver påverkas marginellt.

Därmed yrkar jag också avslag på reservation 48 i denna del.

Med det anförda yrkar jag också, herr talman, bifall till samtliga de i proposition 1982/83:100, bil. 10, av kulturministern föreslagna åtgärder som är berörda i detta betänkande.

Anf. 7 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Lars-Ingvar Sörenson berörde helt korrekt yrkandena i olika motioner och redogjorde för utskottsmajoritetens ställningstagande – med ett undantag: han gjorde ett angrepp på moderata samlingspartiet och vår kulturpolitik som jag anser inte kan stå obemött.

Han beskyllde oss för stöld av de socialistiska principerna. En sak kan jag försäkra Lars-Ingvar Sörenson: vi kommer aldrig att ikläda oss någon socialdemokratisk kostym på vilket område det än gäller. Men det är märkvärdigt att orden frihet, mångfald, mångsidighet och kvalitet skulle vara några socialistiska kännetecken. Ingvar Carlssons berömda tal om frihet, i vilket han hävdade att detta skulle vara en ny socialdemokratisk touche i politiken – vi har kritiserat att han i många fall har talat om frihet från i stället för frihet till – visar väl bara att det frihetsbegrepp som moderata samlingspartiet har hävdats på alla områden inkl. kulturpolitiken har anammats av det socialdemokratiska partiet.

Vi har hävdats att mångsidighet och frihet inte kan vara förenliga med hård statlig styrning. Lars-Ingvar Sörenson förfäktar att man i ökad grad centralt skall besluta om kulturstöd, om dirigering av medel osv. Detta är inte förenligt med frihet. Att säga att vi tittar oss i en narspegel – jag tror det var det uttryck som Lars-Ingvar Sörenson använde – kan kanske vara korrekt om Lars-Ingvar Sörenson med det vill beskylla oss för att leta i den socialdemokratiska kulturpolitikens labyrinter. Det har vi emellertid inte gjort. Jag hänvisar till Jan-Erik Wikströms utomordentliga, språkligt korrekta redovisning av vilka begrepp som man kan lägga i orden frihet, mångfald och kvalitet. Från moderata samlingspartiet instämmer vi i hans värderingar. Vi har tillsammans med honom arbetat i en regering för att följa de principerna, och jag vill inte som representant för moderata samlingspartiet ta emot sådana tillmälen som Lars-Ingvar Sörenson riktade mot oss.

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Anf. 8 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Här talas om frihet, mångfald och kvalitet. Som jag framhöll tidigare krävs för att man verkligen skall kunna garantera frihet, mångfald och kvalitet det som vi tar upp i vår reservation 1 – en kulturlag.

Ingen av dem som varit uppe i debatten – inte heller Lars-Ingvar Sörenson – har förnekat att det råder stora olikheter mellan kommunerna. Det finns kommuner där man kan se en bra film kanske någon gång om året, det finns andra där det är ett rikt utbud. Det finns kommuner där det är biblioteksöppet – om man över huvud taget har något bibliotek – kanske någon gång i månaden, och andra där man kan gå till biblioteket varje dag.

I sak har alltså vpk rätt, men Lars-Ingvar Sörenson vill inte tillstyrka förslaget om den här lagen, trots att vi också vet att det är framför allt i borgerliga kommuner som kulturen sätts åsido.

Sedan detta med sponsring – det tog Lars-Ingvar Sörenson också upp. Vi har tidigare haft en diskussion omkring detta i kammaren. Sponsring undviks naturligtvis bäst genom att man från statsmakternas sida – från kommunernas sida, från landstingens sida – ser till att satsa på kulturen, och det har alltså icke gjorts av den nya socialdemokratiska regeringen. Tvärtom har man, som Lars-Ingvar Sörenson också framhöll, låtit osthyvelsprincipen gälla även på detta område. Jag vill påpeka att det är enbart vpk som inte bara på kulturområdet utan över huvud taget hävdar att osthyvelsprincipen eller de 2-procentiga nedskärningarna inte kan genomföras generellt, utan man måste se till det politiska, man måste se till vad man skall prioritera, och dit hör alltså kulturen enligt vår uppfattning.

Anf. 9 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Lars-Ingvar Sörenson, som jag vet är en av denna kammars filosofer. Men när jag lyssnar till honom i denna debatt erinrar jag mig några ord av Vilhelm Ekelund: "De som talar med förakt om filosofi har ingen aning om hur äventyrligt det är." På annat vis kan jag inte förklara hur Lars-Ingvar Sörenson kan påstå att jag skulle vara ansvarig inte bara för de borgerliga regeringarnas sex kulturbudgeter utan också på något underligt sätt för den kulturbudget som min efterträdare nu har lagt. Jag förstod inte riktigt den filosofiska tankegången.

Så detta med en treårig planeringsram. Jag erinrar mig att man i denna kammare länge sagt att det är bara på försvarets område som vi kan ha en flerårig planeringsram. Men under mina år som utbildningsminister lyckades jag få kammarens gehör för att en sådan planeringsram skall tillämpas just på forskningsområdet. Det tycker jag var bra, och då menar jag att nästa steg skulle vara att man också på kulturområdet får en sådan möjlighet. Det ger nämligen ett planeringsunderlag som man skulle behöva på den fortfarande ekonomiskt begränsade sektor som kulturlivet utgör.

Jag kan förstå om Lars-Ingvar Sörenson inte tycker att han har mandat att säga detta nu. Men självfallet måste varje kulturpolitiker – och naturligtvis varje filosof – drömma just om en sådan möjlighet.

Anf. 10 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Lars-Ingvar Sörenson bad nästan om ursäkt för att den nya socialdemokratiska regeringen inte har kunnat åstadkomma mera i årets budgetproposition. Jag vill bara erinra om att diskussioner i samband med valet gav klara besked om att socialdemokratin hade klart för sig hur man skulle förfara på olika områden, när man eventuellt kom i regeringsställning. Nu är det väl så att det inte har gått att infria detta.

Så några ord angående den 2-procentiga nedskärningen. Självfallet är det så att det på många områden är omöjligt att fortsätta med osthyvelsprincipen. Men särskilt för de små enheterna inom kultursektorn blir det förödande om man så småningom endast har att försöka klara institutionernas kapitalkostnader och inte får någonting över till den rörliga verksamheten. Det skulle ju bli verkligt förödande.

Sedan vill jag bara säga att Lars-Ingvar Sörenson inte sade ett ord om det värdefulla och nödvändiga i ett decentraliserat kulturutbud. Det är klart att man kan se detta från olika utgångspunkter. För mig är det alldeles självklart att vi måste ut till människorna – vi måste ut i deras närhet med ett brett och riktigt kulturutbud. Det är där vi kan nå resultat, och det är där vi kan hjälpa människorna i ett läge då de kanske känner andra bekymmer i sin tillvaro. För oss som har deltagit i arbetet med de verkligt decentraliserade kulturinsatserna känns det verkligen angeläget att få understryka detta i en debatt som den här.

Anf. 11 LARS-INGVAR SÖRENSEN (s) replik:

Herr talman! Först vill jag rekommendera Ingrid Sundberg att, när detta protokoll kommer ut, noga läsa igenom vad jag har sagt och försöka tillgodogöra sig litet av den analys som mitt anförande representerar.

Vi står ganska långt från varandra idémässigt. Med den begreppsapparat som är tillgänglig för Ingrid Sundberg är det inte utan vidare möjligt att gå in i den typ av analys som jag gör.

Jag förstår att Ingrid Sundberg representerar en sorts analytiskt tänkande som utgår från ett försanthållande som är klassbundet, men det är en mycket dålig analys, dålig också för den företagsamhet som Ingrid Sundberg representerar. Jag kan ha respekt för de företagsrepresentanter som i en besvärlig tid, under den ekonomiska stagnationen, har oerhörda problem framför sig och från den utgångspunkt och den ställning de har tycker sig uppleva att marknaden skapar svårigheter åt dem och kämpar för att överleva i denna besvärliga marknad. Men politikern Ingrid Sundbergs uppgift är ju att försöka ge dem en bra analys, och det är naturligtvis moderaternas möjlighet att hjälpa företagsamheten. Men med den typ av analys som gör svart till vitt lyckas ni naturligtvis inte med det, ni bara förvirrar den företagsamhet som ni skall hjälpa.

Som sagt, jag delar era värderingar om marknaden så som ni ser den. Men ni talar inte om att den ser ut så. Ni skyller marknadsproblemen på den offentliga sektorn. Jag delar de värderingar som ändå kommer till uttryck så att säga mellan raderna. Ni ser ju att det finns problem, ni ser att

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

individerna åsamkas enorma problem, men ni skyller dessa problem på den offentliga sektorn.

Vad jag försöker säga är att den offentliga sektorn som sådan inte skapar problemen. Den offentliga sektorn är i sig skapad av marknaden och är ett svar på marknadens krav på att någonting måste göras för att komma till rätta med problemen. Den offentliga sektorn har ju delvis vuxit fram med hjälp av olika politiska partier, från vänster till höger, inom ramen för den OECD-marknad som vi bekänner oss till. Och den offentliga sektorn finns ju överallt, som en tillgång för marknaden för att lösa marknadens problem.

Herr talman! Det fanns inte möjligheter att nu bemöta de andra talarna, men jag får kanske tillfälle att återkomma.

Anf. 12 INGRID SUNDBERG (m) replik:

Herr talman! Jag har inte diskuterat den offentliga sektorn eller svensk företagsamhet i den kulturdebatt som vi i dag för här i riksdagen. I min förra replik begärde jag ordet för att diskutera ordet frihet, eftersom vi i moderata samlingspartiet blev hårt angripa av Lars-Ingvar Sörenson för vårt omhuldande av friheten som en väsentlig del av kulturpolitiken i vårt land. Jag kan inte se att det har något att göra med, vare sig klasslagar, företagsamhet eller offentlig sektor.

Det är här fråga om hur man begränsar friheten. Vi ser friheten i vårt land hotas av en enda sak – jag är glad att det inte är fler. Det är alltför hård statlig styrning. Det är debatten om detta hot som Lars-Ingvar Sörenson och jag skall föra här.

Efter angreppet på oss moderater för att vi skulle ta ifrån socialdemokraterna deras frihetsbegrepp och deras användande av friheten i kulturpolitiken, pekade jag på att Ingvar Carlsson hade sagt att friheten var något nytt som man skulle föra fram i "nysocialismen" – jag uttrycker mig så eftersom Lars-Ingvar Sörenson i sitt anförande använde ordet nykonservatism i angreppet på oss.

Herr talman! Jag står icke här för att delta i någon form av allmänpolitisk debatt. Jag opponerar mig mot angreppet för vårt värnande om friheten och vår vilja till mångfald, mångsidighet och kvalitet i kulturutbudet. Jag kan bara konstatera att Lars-Ingvar Sörenson inte har kunnat bemöta de anmärkningar som jag i det avseendet gjorde i min förra replik.

Anf. 13 LARS-INGVAR SÖRENSON (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar bara att vi inte löser dessa problem nu. Ingrid Sundberg. Det är kanske inte – när vi står så långt från varandra i de idémässiga frågorna – så meningsfullt att vi på fem sex minuter försöker fördjupa den typ av debatt som skulle ta ganska lång tid. Men vi har kanske lång tid på oss. Vi sitter i samma utskott, och vi skall ta upp de här frågorna och diskutera frihetsbegreppen.

Frihetsbegreppen har vi levt med genom historien, från medeltiden fram till nu. Men de har givits olika innebörd och kommer att ges olika innebörd efter hand som historien så att säga rullar ut sig framför oss. Frihet är inte

detsamma för oss som för er. Frihet är inte detsamma för de anställda i företagen som för dem som anställer personalen. Det är denna typ av diskussion som vi självfallet måste leva med och som givetvis måste föras.

Herr talman! Inte heller nu hinner jag ta upp så mycket av det Jan-Erik Wikström sade. Jag skall bara koppla Jan-Erik Wikström till Ingrid Sundberg och Karl Boo.

Det är inte så konstigt att en socialdemokratisk kulturminister ärver problem från en tidigare borgerlig minister. Det behöver man inte förklara filosofiskt, utan det kan förklaras i mycket reella termer.

Om en budget genom tidigare regeringars försorg har blivit försvagad och planeringsarbetet är långt gånget när en socialdemokratisk kulturminister tar över ansvaret är det självklart att det nya budgetarbetet påverkas av detta. Tidigare regeringars eller regeringars budgeturholkning och långsiktiga planering som går in i en ny mandatperiod påverkar självfallet den nya regeringens möjligheter att under sin mandatperiod utforma en politik. Det är inte svårt att förstå, och man behöver inte, som Jan-Erik Wikström gör, diskutera detta i filosofiska termer. Det kan diskuteras i reella termer.

Karl Boo talade om ett decentraliserat kulturutbud. Också jag är mycket intresserad av det. I kulturrådets statistiska bearbetning av material från 1970-talet finns det. Karl Boo, ganska tydliga tecken på att fria organisationer och det som kallas folkrörelser stöds på ett helt annat sätt i de kommuner där socialdemokraterna har majoritet än i borgerligt styrda kommuner. Det är bara att ta fram den kulturstatistik som finns, läsa på och erkänna faktum.

Anf. 14 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag är ledsen, men det blev inte så mycket klarare när Lars-Ingvar Sörenson skulle förklara. – Ord är som förstoringsglas. De gör allt otydligt om de inte hjälper till att se bättre.

Anf. 15 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Lars-Ingvar Sörenson återoppar den statistik som kulturrådet tillsammans med Kommunförbundet skickat ut. Jag vill bara säga att denna statistik är synnerligen missvisande. Där har man gjort en bedömning utan att ta hänsyn till de realekonomiska förutsättningarna och strukturen ute i kommunerna, och då får man ett statistiskt material som helt enkelt blir missvisande. Det har vi också från centern påpekat i skrivelse till kulturrådet, utan att få rättelse i denna redovisning.

Jag vill därutöver säga att det självfallet är viktigt att riktlinjerna från 1974 följs upp. Jag har också i mitt tidigare anförande sagt att vi under de senaste åren har kommit en bit på väg i fråga om ett decentraliserat kulturutbud. Nu är bara frågan om det hos den nya majoriteten finns en vilja att fortsätta på denna väg ut till de många människorna.

Nr 141

Fredagen den .
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Andre vice talmannen anmälde att Lars-Ingvar Sörenson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 16 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Samhällsekonomin ställer krav på sparsamhet på alla områden. Det är – numera – lätt att få gehör för den tesen. Många har endast en reservation: inom min sektor är möjligheterna till besparingar uttömda, där finns ingenting mer att ta.

Den som verkar på kulturområdet vill gärna tillägga: kostnaderna för kultur är så små medan innehållet är så viktigt. Och därmed underförstås att det inte ens lönar sig att bjuda till att spara.

Jag tycker det är en felsyn. Det är visserligen riktigt att samhällets kulturkostnader relativt sett är blygsamma: för staten någon procent av de samlade driftsutgifterna, för landstingen ännu mindre, för kommunerna ca 5 %. Därför är det även i ekonomiskt kärva tider lätt att försvara de kulturkostnader som verkligen känns angelägna.

Men det är ändå nödvändigt att bedriva en noggrann kostnadsbevakning och föra bort det som kan undvaras – dels som en allmän besparingsåtgärd, dels också för att skapa trovärdighet för de satsningar man vill slå vakt om.

I reservation 16 förordar de moderata ledamöterna att anslagsposten "Till regeringens disposition" för "övriga kulturella ändamål" skall utgå. Anslaget är avsett för tillfälliga bidragsbehov som inte nu kan specificeras.

Det är uppenbart att den här typen av pengar hör till det första som man skall knappa in på. På kulturområdet lika väl som inom andra sektorer i samhället får de sökande lära sig att hänga med i budgetprocessen och få sina önskemål prövade mot andra angelägna ting.

Kulturministern skall inte ha några egna nålpengar att sticka fram vid sidan om. Skulle man, trots allt, vilja ha en blygsam summa för uppdykande ting skall den naturligtvis finnas hos kulturrådet, som har överblick över bidragsbehoven, och inte i departementet. Jag yrkar bifall till reservation 16.

Den här frågan aktualiserar gränsdragningen mellan utbildningsdepartementet och statens kulturråd. Där försiggår ett dubbelarbete som drar onödiga kostnader.

Särskilt påfallande är detta i fråga om budgetberedningen. I kulturrådet prövas en rad framställningar som lika gärna kunde gå direkt till departementet. Jag tänker på stora fristående enheter som riksmuseum, Operan och Dramatiska teatern, för att ta ett par exempel.

Endast om institutionerna låter sig nöjas med huvudförslagets minus 2 % slipper de gå omvägen över kulturrådet. Det vore bättre om kulturrådet koncentrerade sig på sina egna anslag och de medel som man mer konkret hanterar.

Vi måste se till att kulturlivet inte byråkratiseras och att pengar inte administreras bort. I reservationerna 5 och 12 understryks detta, och anslaget

till kulturrådet föreslås begränsas med 657 000 kr. Jag yrkar bifall till dessa reservationer.

Med anledning av ett yrkande i den moderata motionen 1330 gör utskottet ett tillkännagivande angående betydelsen av en politisk förankring i kulturrådets styrelse. Det är utmärkt att utskottet enats om denna markering. Den insyn i kulturpolitikens praktiska tillämpning som politiskt ansvariga personer på det sättet kan få är av stort värde.

Reservation 9 gäller kulturrådets arbete med projektet Kultur i närmiljö. Moderaterna har valt en annan motivering till avslagsyrkandet på den socialdemokratiska motionen 2151 än majoriteten i utskottet. Det sammanhänger med vår syn på statens ungdomsråd, men till den debatten återkommer vi vid ett senare tillfälle. Jag yrkar bifall till reservation 9.

Jag övergår nu till en helt annan fråga, nämligen riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet. I budgetpropositionen anför föredragande statsråd följande:

”Principerna för regleringen av riksantikvarieämbetets — uppdragsverksamhet har varit oförändrade sedan 1967. Samtidigt har formerna för uppdragsverksamheten på andra statliga områden successivt förändrats. Statlig uppdragsverksamhet präglas i dag av självfinansiering till alla delar. Med detta menas att uppdragsgivarna löpande finansierar alla kostnader som uppkommer på grund av uppdraget. Anslagstekniskt kommer detta till uttryck genom att uppdragsverksamheten anvisas över ett 1 000-kronorsanslag med en rörlig kredit hos riksgäldskontoret.”

Efter en del ytterligare resonemang förklarar statsrådet att uppdragsverksamheten vid riksantikvarieämbetet fr. o. m. budgetåret 1983/84 skall ha samma finansieringsform som huvuddelen av övrig uppdragsverksamhet.

Så långt är allt gott och väl. Men så kommer det märkliga, och jag citerar på nytt:

”De taxor som tidigare tillämpats har inte inneburit total kostnadstäckning. Ett ackumulerat underskott har uppstått i verksamheten. I fortsättningen bör taxorna utformas så att de dels täcker de totala kostnaderna för nya undersökningar, dels successivt finansierar en avveckling av det uppkomna underskottet.”

Tanken är således att riksantikvarieämbetet inte alls skall sätta en taxa som innebär kostnadstäckning. Man skall i stället ta ut ett överpris som gör att framtida uppdragsgivare tvingas betala kostnader som i det förflutna har uppstått vid undersökningar, utförda för helt andra uppdragsgivare.

Detta kan inte kallas annat än befängt. Dels är det uppenbart obilligt med ett sådant överuttag, dels måste förfarandet rubba tilltron till statliga myndigheters taxesättning.

I stället för att enkelt konstatera att regeringen här huggit i sten försöker utskottet smita undan denna viktiga frågeställning genom att hoppas att det balanserade underskottet skall betas av under så lång tidsrymd att taxorna endast blir marginellt påverkade av förfarandet — som om det skulle ändra en felaktig princip. Vidare uppger utskottet att förfarandet inte är något avsteg

från hitintills tillämpad praxis i andra, likartade fall. Det låter högst intressant.

Jag är tacksam om utskottets talesman kan redovisa vad man grundar detta påstående på. I vilka andra sammanhang har framtida uppdragsgivare systematiskt tvingats betala ett överpris för att täcka ett ackumulerat underskott i tidigare verksamhet?

Jag yrkar bifall till reservation 48, som innebär att detta överuttag avvisas.

Herr talman! Övriga, ej diskuterade moderata reservationer blir behandlade av kommande talare, och jag vill med detta yrka bifall till samtliga.

Anf. 17 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid den del i utskottsbetänkandet som behandlar centermotionen 1334 i vad avser den omfördelning av medel från central nivå till regional och lokal nivå som vi föreslår. Kulturpolitikens decentraliseringsmål skall enligt vår mening ges en framskjuten plats i den statliga kulturpolitiken. Den centrala dominans och de stora skillnader i fråga om ekonomiska insatser som fortfarande råder mellan olika delar av landet måste vi försöka komma till rätta med.

Ett kulturliv i olika delar av landet med mångfald, bredd och kvalitet behöver institutioner, organisationer, fria grupper och enskilda. Och det behöver såväl professionella kulturarbetare som amatörer. I kulturpolitiken måste en ökad vikt läggas vid att stimulera kulturlivet även utanför kulturinstitutionerna. Mer verksamhet bör ske i uppsökande form i bostadsområden, på arbetsplatser, sjukhus, vårdhem och skolor. Vidare bör institutionsverksamheten mer än hittills inriktas på aktivt kontaktsökande och på att nå ut till fler människor.

Precis som tidigare sagts här i debatten är barnen en stor och viktig publikgrupp. Det är ytterst angeläget att den satsning som gjorts under senare år på teater-, dans- och musikföreställningar för barn får möjlighet att fortsätta och också öka i omfattning. Det handlar om ständigt nya årskullar med samma behov av upplevelser av det slag teatern ger. Föreställningarna äger numera ofta rum under sådana former att publiken integreras i föreställningen, vilket ger en möjlighet till medskapande och aktivitet som barnen har särskild glädje av.

Med den utsatta situation barn och ungdomar har i det kommersialiserade fritidssamhället är barnteaterns aktiverande roll av mycket stort värde. Ett ökat samarbete mellan teaterinstitutioner, barnteatergrupper, skola och föreningsliv bör ske för att alla barn skall få uppleva teater och även ges möjligheter att själva agera. Särskilt i de delar av landet där eftersläpningen fortfarande är stor på barnteaterområdet är snara insatser nödvändiga.

Decentralisering innebär inte att den roll som exempelvis institutionerna Dramaten och Operan har som bildare och förmedlare av verksamhet med högkvalitet utesluts. Dessa institutioner utgör ett väsentligt inslag i vårt lands kulturliv. De centrala institutionernas verksamhet bör därför nå ut till fler människor, t. ex. genom ett ökat samarbete med televisionen, även om det i

dag är en litet krånglig procedur.

Turnéverksamheten har också visat sig lyckosam. Där vill jag gärna ge de centrala institutionerna ett erkännande, eftersom de många gånger fått spela under skäligen enkla förhållanden.

Kulturpolitiken måste också syfta till ett samspel mellan de många "parterna" i kulturlivet. Här behövs de tunga centrala institutionerna men också i minst lika hög grad institutionerna ute i landet och kulturlivet utanför dessa.

Det är ett känt faktum att medborgarna i ekonomiskt kärva tider söker sig till kulturella upplevelser. Sett i det perspektivet är det angeläget med en i hela landet jämnare fördelning av stödet.

I årets budgetproposition föreslås en fortsatt utbyggnad av det regionala stödet på teater-, dans- och musikområdet i mindre utsträckning än föregående år. I dag mäts stödet i antalet grundbelopp, vilka i sin tur fördelas mycket olika mellan länen och mellan olika kulturformer. Det räcker då inte med att rättvist söka fördela en mindre årlig ökning av antalet grundbelopp. Det framstår som nödvändigt att söka andra vägar, t. ex. – som vi föreslagit – att inom stödets ramar åstadkomma en omfördelning som medför att ytterligare stöd kan komma områden med i dessa avseenden mindre utvecklat kulturliv till del.

I budgetpropositionen föreslås att till Operan och Dramaten skall ges ett anslag på drygt 198 milj. kr. Regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner samt de fria teater-, dans- och musikgrupperna skall tillhoppa erhålla 207 milj. kr. Vi har den uppfattningen att 1 milj. kr. från de centrala anslagen borde överföras till de regionala och lokala anslagen. En möjlighet är att skärpa intäktskraven för Operan och Dramaten, vilket Karl Boo tidigare i debatten berört.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation nr 6. De högre biljettintäkter vi förordar utgör inte någon ringaktning av den verksamhet som bedrivs vid Operan och Dramaten utan är snarare ett bevis på att den publikuppskattning som kommer institutionerna till del på ett mer omfattande sätt kan bidra till verksamheternas finansiering. Jag yrkar också bifall till reservation nr 22 i vad avser medelsberäkningen för Operan och Dramaten samt till följdreservationerna 29, 33 och 36.

Anf. 18 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Debatten här i dag har i mycket blivit en debatt om anslag till olika kulturella ändamål, om pengar och om de tillgängliga pengarnas otillräcklighet. Det är synd därför att det skymmer bort vad debatten egentligen borde handla om men som begränsats till vissa ansatser. Jag vill hävda att en debatt om kulturen och kulturpolitiken måste ha en principiellt annan uppläggning och form än en debatt om, låt mig säga, trafiken på våra järnvägar, för att anknyta till gårdagens tema. Därmed intet ont sagt om vare sig järnvägar eller pengar. Järnvägsnätet vill jag ha bevarat, och pengar vill jag anslå till olika kulturändamål. Och jag är självfallet medveten om att en fördelning måste ske och att ibland val och prioriteringar måste göras.

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Men ändå – kultur är någonting annat än järnvägar, industrier och skatter. Jag säger inte det för att detta är "min" sektor, för att anknyta till en föregående talare, utan därför att sammanhangen är sådana. Kultur är en förutsättning för det mänskliga livet, för att det skall vara mänskligt.

Självfallet växlar kultursynen hos olika klasser och grupper och under olika tidsepoker. Det fanns en tid då den framväxande borgarklassen var kulturens bärare i den meningen att den frikostigt understödde både experiment och revolt inom konst, litteratur och dramatik. Denna kultur-gärning var någonting helt annat än den verksamhet som i dag inte ens har ett svenskt namn utan brukar kallas sponsorverksamhet.

Denna är ett led i den pågående kommersialiseringen av kulturen, som är ett dödligt hot mot all levande skapande verksamhet. En hård monopolkapitalistisk styrning skapar ju ingen frihet för kulturen. Det ser vi om vi blickar ut i samhället i dag.

Den ledande borgerliga kultursynen – jag erkänner att det fortfarande finns undantag bl. a. här i riksdagen – betraktar kulturen som en underhållnings- och förströelsevara. Man talar om kulturkonsumtion och kulturkonsumenter. Kulturvarornas produktion och distribution har enligt detta betraktelsesätt två syften. Det ena är att dra in vinster åt producent och distributör. Det andra är att påverka människorna på ett sätt som passar borgerlighetens ideologiska och politiska intressen. Pornografi, sadism, våldspropaganda är viktiga inslag i denna massproduktion av förmenta kulturvaror. Arbetarklassen och arbetarrörelsen måste ha en annan syn på kulturen och dess betydelse. Kultur innebär för dem kamp och erövring, svårigheter och deras övervinnande, ett berikande av människan som utvidgar hennes sfär och förbättrar hennes kvalitet.

Kulturen innebär erövring av kunskap och av nya möjligheter. Jag vill gärna citera Peter Weiss i det här sammanhanget, eftersom han i sin stora trilogi *Motståndets estetik* som ett genomgående tema har ett par arbetar-grabbars kamp för kunskap och kultur. Weiss skriver så här:

"Innan vi skaffat oss inblick i förhållandena och vunnit grundläggande kunskaper, kunde de härskandes privilegier inte upphävas. Gång på gång kastades vi tillbaka, därför att vår förmåga att tänka, kombinera och dra slutsatser ännu inte var tillräckligt utvecklad. Början till en förändring av detta tillstånd låg i insikten om att de högre klasserna riktade sin mesta kraft mot vårt kunskapsbegär. Sedan dess hade det viktigaste för oss blivit att erövra åt oss skolning, färdighet på alla forskningens områden, under användande av alla förslagenhetens och självövervinnelsens medel. Vårt studerande var från första början ett uppror."

Erövringskampen gällde också den del av kunskapen som heter kultur. Och det är en kamp som inspirerats av exempel från far till son, en far som mitt i klasskampen säger: Vi vore förlorade, om vi inte tillägnade oss innehållet i böcker och bilder.

Kulturkampen är ett dialektiskt växelspel mellan spjutspetsarna, kulturarbetarna och alla dem som strävar efter att tillägna sig kulturens värden. Det är viktigt att här inte konstruera någon motsättning mellan det sökande och

det fulländade, mellan amatörer och yrkesarbetande professionella. Båda insatserna är nödvändiga för ett rikt kulturliv. Det finns heller ingen motsättning mellan jämlikhet och kreativitet, som moderaterna tror. Det är precis tvärtom.

Utifrån denna kultursyn vill jag här särskilt tala för vpk:s krav om ökat stöd till de fria grupperna och till centrumbildningarna. Båda dessa former för kulturella insatser har tillfört svenskt kulturliv oerhört mycket under de årtionden de existerat. Men man kan inte år efter år fortsätta att leva på svältlön. Det är en myt att diktaren och konstnären skapar bäst i armod. Livet i det moderna samhället medför kostnader som på något sätt måste betalas. Samhället har på ett skamligt sätt under många år utnyttjat medlemmarna i de fria teater-, dans- och musikgrupperna. Det är hög tid att börja betala dem för deras insatser på ett mera anständigt sätt. Och kom inte dragande med argumentet att statsbankrutten hotar, om de få begärda miljonerna skulle beviljas! Det är en obetydlig bråkdel av statens samlade utgifter, men betyder skillnaden mellan undergång och fortsatt kulturskapande för många berörda.

Jag understryker alltså, herr talman, betydelsen av bifall till vpk-reservationerna 15 och 37.

Jag vill också understryka betydelsen av att säkra Dramatens verksamhet och att få ett verkligt genomslag för procentregeln rörande konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader, såsom utvecklats i ett par gemensamma folkparti- och vpk-reservationer.

Anf. 19 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att det är viktigt att ge kulturen resurser. Men vi ger efter förmåga – inte över förmåga som vissa oppositionspartier tillåter sig.

Den offensiva diskussion om hur man skapar, sprider och vidmakthåller ett kvalificerat kulturliv i ekonomisk nedgång och vilka kulturpolitiska åtaganden från 1974 som bör prioriteras, som Ingela Lind efterlyser i en debattartikel, är ytterligt angelägen.

Arbetarrörelsen har redan startat den diskussionen och framför allt engagerat sig i kampen mot kommersiell skräpkultur. Rapporten Ej till salu som Ingrid Sundberg refererade till beskriver just på god kultur utarmade miljöer, där ungdomar får nöja sig med billigt surrogat. Jag vill poängtera att vi just startat diskussionen. Ju fler människor som engagerar sig, desto bättre. Kulturovana människor och professionella kulturarbetare – alla grupper skall vara med. Utgångspunkten att kultur inte skall vara en menlös trivselfaktor utan en oundgänglig nödvändighet vill jag skall vara vägledande.

Skolan har – fast det kanske låter gammaldags tråkigt – ett uppfostransansvar. Visst är naturvetenskapliga ämnen viktiga – men inte så viktiga att humaniora får skjutas i bakgrunden.

Ola Ullsten sade sig i den allmänpolitiska debatten anse att införandet av lärarlösa lektioner var ett misstag. Detta misstag har fört med sig minskade

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

möjligheter att utnyttja förstärkningsresursen timme till förfogande som tidigare. Ungefär hälften av denna resurs går nu till att minska antalet lärarlösa lektioner. Resten går till obligatoriska ämnesområden, som studie- och yrkesrådgivning. De kulturprogram som tidigare kunnat arrangeras är nästan helt borta – till men för centrubildningar och fria grupper, som gjorde det möjligt för författare, konstnärer och musiker att delta i skolans vardag – och till men för kulturintresset bland eleverna. Speciellt i små kommuner drabbades ungdomarna, där tillfällena att komma i kontakt också med levande kultur är sällsynta. Moderaterna är också ansvariga för att man undandrog skolan dessa möjligheter. Ändå talar man i motion 1330 vackert om att kulturen skall komma till skolorna. Denna resurs gav tidigare stadga och kontinuitet åt samarbetet kultur-skola.

I reservation 10 begärs 5 milj. kr. till projektverksamhet i skolan under en treårsperiod. Utskottet avvisar förslaget och påpekar att kulturrådet bör kunna stödja verksamheten inom sitt närmiljöprojekt. Närmiljöprojekt där barn och ungdom får kulturell stimulans bedrivs på statligt initiativ inte bara av kulturrådet utan av Riksteatern, Rikskonserter, Riksutställningar och barnmiljörådet.

Det ankommer på Filminstitutets styrelse att besluta om filmverkstäder. Så har skett, och 400 000 kr. har avsatts till Stiftelsen filmverkstaden. 2 milj. kr. för lokal försöksverksamhet med video avsatts för nästa budgetår inom medelsramen för att främja visning och spridning av värdefull film.

Enligt det ett år gamla filmavtalet skall dessa statliga insatser på film- och videoområdena göras i Filminstitutets regi.

Utskottet avstyrker vpk-reservationen.

Karaktéristiskt för många av de reformer som Jan-Erik Wikström genomförde var att de gällde ämnen där socialdemokraterna tidigare motionerat. Förslagen togs i enighet, ibland med moderaterna som nej-sägare. Jan-Erik Wikströms reformprofil innebar stöd till etablerade kulturinstitutioner. Vi ville ge kulturen en folkrörelseprofil och pröva nya vägar för att nå kulturovana grupper. Där skiljde vi oss åt.

Visningsersättningen till bild- och formkonstnärer kom äntligen till stånd 1982, efter åtskilliga förlossningvåndor.

I en socialdemokratisk motion som utskottet biföll förra året föreslogs att beloppet till visningsersättning inte skulle vara avhängigt av kassettskattens storlek, som den Wikströmska propositionen 128 föreslog. Eftersom kassettskatten inbringat staten åtskilligt lägre inkomster än beräknat hade en automatisk reduktion av visningsersättningen varit ett faktum påföljande budgetår. Socialdemokraterna har således räddat visningsersättningen från automatiska men därmed inte mindre nyckfulla nedskärningar.

Utskottet ställer sig bakom att 20 318 000 kr. utgår för nästa budgetår, vilket innebär en 3-procentig uppräknings av anslaget. Utskottet yrkar därmed avslag dels på vpk-reservationens höjning med 10 milj. kr., dels på den mer modesta folktopartireservationen, där man vill höja beloppet med 1,5 milj. kr.

Vad beträffar ersättning till författarna för biblioteksutlåning föreslås i

årets budgetproposition att avgiften för hemlån av svenskt originalverk höjs med ett öre.

Ersättningen till författare och översättare vars verk utnyttjas i form av talböcker och taltidningar ökar med 49 000 till 1 697 000 kr.

I reservationer från vpk, centern och folkpartiet är höjningsbuden varierande. Vpk vill ha en ökning med 5 öre, folkpartiet och centern 2 öre. Moderaten Britt Mogård vill i en motion, som inte föranlett annat än ett särskilt yttrande, höja avgiften med 4 öre genom att ta medel från Litteraturfrämjandets satsning på En bok för alla. Jag vill här poängtera att Litteraturfrämjandet använder sig av mer ökonventionella kanaler och når ut till organisationslivet och därmed ibland till läsovana grupper. Man sprider också till en del litterära klassiker till låga priser och gör alltså en fin insats för att nå ut till de kultureftersatta grupper som vi vill värna om, enligt ett av våra kulturpolitiska mål, som riksdagen fattade beslut om i fullständig enighet.

Utskottsmajoriteten ställer sig bakom budgetpropositionens förslag om en höjning med 1 öre och avvisar samtliga reservationer.

Jag vill erinra om att riksdagen förra året med anledning av två socialdemokratiska motioner och en motion från vpk höjde grundmultipeln med 4 öre till 36 öre – låt vara att det skedde efter borgerligt voteringsjabbel.

Årets folkpartireservant Jan-Erik Wikström höjde i sin budgetproposition förra året grundmultipeln med 0 öre, och när han hade chansen att återkomma i proposition 128 med anledning av kassettskatten med 0 öre. För den historiska korrekthetens skull skall tilläggas att ett direkt bidrag skulle gå till författarfonden.

Att de socialdemokratiska motionerna om en kraftig höjning förelåg bidrog säkert till att folkpartiet och centern i utskottet körde över sin kulturminister och stödde förslaget om en höjning av grundmultipeln med 3 öre.

Riksteatern föreslog redan under borgerlig era att regeringen skulle utarbeta förslag om en fast finskspråkig teaterensemble. Utskottet har inhämtat att den socialdemokratiska regeringen har denna fråga under övervägande.

Finskspråkig teater är i dag inte utan statligt stöd. Medel utgår till amatörverksamhet och till gästspel för ensembler från Finland. Ett möjligt antagande är att frågan om en fast finskspråkig ensemble i årets budgetproposition fick stå tillbaka för den ytterligare satsningen på barnteatern med 1 milj. kr. som Riksteatern nu ges möjlighet till i samarbete med fria grupper. Denna satsning på barnkultur välkomnar utskottet varmt, särskilt som vi vet att det finns goda krafter inom Riksteatern på barnteaterområdet.

Jag yrkar avslag på vpk-reservationen 21.

Skolkonsertverksamheten i Rikskonserters regi är ett led i ungdomars musikaliska fostran. Till detta anslås 12 539 000 kr. Kassettskatten medgav enligt proposition 128 förra året en påplussning med 2 miljoner på ett samlingsanslag till skolkonsserter och stöd till frilansartister – en ökning som

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

moderaterna ensamma motsatte sig. Utlandsverksamheten får 1 800 000 kr. i budgetförslaget.

Reservation 27, vari begärs ytterligare 2 miljoner till skolkonserter och 200 000 kr. till utlandsverksamhet, är ett exempel på vad man kan kalla den omvända osthvelsprincipen, dvs. påplussningar på varje tänkbart anslag.

Vi yrkar avslag på denna reservation.

De fria teater-, dans- och musikgrupperna omhuldas av alla partier utom moderaterna.

Budgetpropositionen höjer anslaget med 2,5 miljoner och ger dessutom grupperna ekonomiska möjligheter att samarbeta med Riksteatern på barnteaterområdet. Enligt reglerna för bidragsfördelningen skall stödet riktas till grupper vilkas verksamhet har stort konstnärligt och kulturpolitiskt värde.

Även i denna fråga har vi att ta ställning till en varierande budgivning. Moderaterna vill ta bort 2,5 miljoner, centern vill lägga på 500 000 kr. genom att reducera anslaget till Operan och Dramaten. Vpk vill höja anslaget med 16 miljoner.

Kulturrådet håller på med en översyn av bidragsgivningen till de fria grupperna. Anslaget har i år ökat – en ökning som utskottsmajoriteten ställer sig bakom.

Jag yrkar alltså avslag på reservationerna 35, 36 och 37.

I reservation 38 begärs 500 000 kr. till regional teaterverksamhet för barn och ungdom i regioner som saknar fasta ensembler. Utskottet avstyrker reservationen med hänvisning till den framställning till regeringen som har gjorts från Jämtlands läns landsting om fortsatt försöksverksamhet med barn- och ungdomsteater. Kulturrådet skall dessutom utvärdera vad som har hänt på regionalteaterområdet efter 1974 års kulturproposition. Jag vill även framhålla den förskole- och skolproduktion i Riksteaterns regi som når ut över landet och den miljonförstärkning av anslaget till barnteater som denna teater fått.

Anslaget till Sveriges konsthörsamhets riksförbund räknas upp till 927 000 kr. i budgetpropositionen, vilket utskottet i rådande ekonomiska situation finner skäligt.

Folkpartiet vill räkna upp anslaget med 100 000 kr., en moderatreservation vill öka det med 125 000 kr. och minska anslaget till Konstfrämjandet med motsvarande belopp. Vpk vill höja med 193 000 kr. Om det moderata förslaget ginge igenom, skulle Konstfrämjandet inte få kompensation för pris- och löneutvecklingen.

Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka ökade anslag och avstyrker därför reservationerna 43 och 44.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 20 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Om man lyssnar till Catarina Rönnungs anförande kan man få intrycket att kulturen skulle ha satts i förgrunden i den socialdemokratiska budgetpropositionen, men så är definitivt inte fallet. Det har i stället de facto

förekommit direkta nedskärningar på detta område.

Catarina Rönning tog upp skolan och dess roll och beskärade sig över de lärarlösa lektionerna. Vi hävdar i vår motion att skolan, som borde ge grunden till kulturintresset och impulser till kulturella aktiviteter, får allt mindre pengar. Det är ett faktum att den socialdemokratiska regeringen inte har sett till att avskaffa de lärarlösa lektionerna – eller hur, Catarina Rönning?

Sedan kom Catarina Rönning in på frågan om visningsersättningen och författarpengarna. Jag sade i mitt anförande tidigare att det var ett bra beslut när man ursprungligen införde visningsersättningen. Men KRO har framhållit att den ersättning som utgår innebär att konstnärerna inte ens kommer upp på författarnas nivå. Det är ett principiellt viktigt beslut, men det bör man följa upp också anslagsmässigt, och det har regeringen inte gjort, lika litet som man anslagsmässigt följt upp inställningen till t. ex. de fria grupperna. De får se sin tillvaro mer och mer hotad. Man kan säga hur mycket vackert som helst om barn- och ungdomskultur, men det kostar pengar att möta de kommersiella krafterna. De ynkliga belopp det här är fråga om borde socialdemokraterna kunna ställa upp med om man menar allvar med att satsa, som man själv säger, på kulturen.

Anf. 21 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag blev nästan rörd när jag hör Catarina Rönning tala. Om jag ägnade en minut åt ett antal reservationer, så ägnade hon sex sju minuter åt att bemöta dem – det fattades bara att hon också skulle ha anslutit sig till slutsatserna!

Jag begärde ordet för att påpeka att Catarina Rönning har fel när hon säger att reformtillskottet i fjol var knutet direkt till kassettskatten. Det var det inte alls! Det var naturligtvis ett budgettekniskt argument som användes i den interna boxningsmatchen med budgetministern, men det finns inte någon sådan koppling – det är en vanlig post i statsbudgeten.

Sedan blir jag litet bekymrad när Catarina Rönning säger att vi har "plussat på" varje tänkbart anslag. Hon använde ett för mig helt nytt uttryck – hon talade om den omvända osthyvelsprincipen, vad nu det är för någonting.

Om man inte har pengar är det ju lika bra att man erkänner att man inte vill prioritera. Man skall inte göra det hela alltför märkvärdigt. Det var en svensk författare som sade: Naturligtvis gör pengar i och för sig ingen lycklig. Men det kan inte hjälpas att de har en lugnande verkan på nervsystemet.

Anf. 22 LARS AHLMARK (m) replik:

Herr talman! Catarina Rönning kom in på bibliotek ersättningen och påpekade helt korrekt att den moderata motionen innebär en höjning med 4 öre, från 36 till 40 öre, att jämföra med regeringens förslag om en höjning med 1 öre och mittenpartiernas om en höjning med 3 öre. Men vi har ansett att det i dagens ekonomiska läge – trots att detta är en synnerligen angelägen sak – är nödvändigt att också skapa en finansiering, och det har vi gjort

Nr 141

**Fredagen den
6 maj 1983**

***Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.***

genom en neddragning av anslaget till En bok för alla. Vi skall inte här i detalj diskutera den verksamheten – det ärendet återkommer. Men vi har bedömt att det direkta stöd som biblioteksersättningen ger författare är värdefullare än satsningen på den vuxenlitteratur som ges ut genom En bok för alla.

Men vi har inte fått gehör för den överföringen av medel. Som Ingrid Sundberg redovisade har vi därför i dag inte möjlighet att göra något annat än avstå från att rösta. Men den 18 maj kommer ärendet om En bok för alla upp igen. Vi kommer då att i en reservation föreslå att man bör skära drygt 3 milj. kr. på anslaget till En bok för alla och att dessa medel i tilläggsbudget skall tillföras Författarfonden som en ytterligare förstärkning. De partier som anser att detta direkta stöd till författarna är det mest angelägna av dessa båda ting har då möjlighet att stödja vårt förslag.

Anf. 23 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag kan säga till Lars Ahlmark att socialdemokraterna aldrig kommer att ge moderaterna något stöd för en överföring av medel från Litteraturfrämjandet till ökad biblioteksersättning. Vi slår vakt om Litteraturfrämjandet – det är så viktigt att man har kanaler till organisationslivet via Litteraturfrämjandet, det är så viktigt att man når ut till nya, läsovana grupper och propagerar för boken, säljer billiga böcker och har möjligheter att även ge ut klassiker, något som mycket ofta saknas i bokhandeln i dag. Jag hävdar bestämt att reformtillskottet till visningsersättningen i proposition 1981/82:128 var knutet till kassettskattens storlek.

Till Eva Hjelmström vill jag säga att återinförandet av lärarledda lektioner är en av socialdemokraterna högprioriterad fråga. Det är en av de frågor som vi tycker det är verkligt angeläget att komma till rätta med.

Anf. 24 LARS AHLMARK (m) replik:

Herr talman! I det ekonomiska läge där vi befinner oss tvingas man, Catarina Rönnung, att göra prioriteringar. Jag har en känsla av att även kulturministern har varit inne på den tanken ibland.

Gör man den bedömningen – jämfört med prioriteringen i budgetpropositionen – att ett extra stöd på drygt 3 milj. kr. i form av ersättning till författarna är viktigare än att En bok för alla för vuxna köpare kostar 10 kr. i stället för kanske 20, som priset skulle vara utan subventionering, följer man moderaternas linje.

Vi skall diskutera En bok för alla senare denna månad. Då kommer det också att ställas proposition på den frågan. Jag skall därför inte nu gå djupare in i en diskussion om den utgivningen. Det finns eljest ett och annat att säga om den saken också.

Catarina Rönnung gick även in på en del andra ting som rörde moderat politik. Andra talare kommer senare att bemöta henne på de punkterna.

Anf. 25 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Det var i och för sig ett bra besked vi fick om de lärarlösa lektionerna, men vi har ännu inte fått se resultat.

Jag kan försäkra Catarina Rönnung om att vi från vpk:s sida, till skillnad från er, slår vakt om både Litteraturfrämjandet och författarna. Vi vill också slå vakt om folkbiblioteken, men vi får återkomma till den frågan när "Rädda boken – Rädda biblioteken" tas upp. Vi kommer inte som tjuven om natten och tar tillbaka de 10 miljonerna till folkbiblioteken, som ni har gjort.

Arbetarrörelsen borde här kunna föra en gemensam kamp för att främja litteraturen. Vi tar fasta på det som nu har sagts – inte bara av Catarina Rönnung utan också av Lars-Ingvar Sörenson – att det är viktigt att språket räddas.

Jag glömde att i min förra replik ta upp frågan om en fast finskspråkig ensemble. Detta kommer Alexander Chrisopoulos senare att beröra. Det är faktiskt en gammal vpk-motion som nu följs upp genom att jag i det här fallet yrkar bifall till en socialdemokratisk motion. Jag tycker att det är litet tråkigt att man inte ställer upp bakom detta krav också från socialdemokratiskt håll.

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Anf. 26 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att moderaterna visar ett ganska senkommet intresse för att höja författarpenningen. Om man ser på ert förflutna när det gäller denna fråga, finner man att ni låg kvar på 0 öre förra året. Ni var ensamma om att ansluta er till den ursprungliga budgetpropositionen, och ni sade – på grundval av proposition 1981/82:128 – nej till allt vad pengar hette.

Moderaterna har alltid haft ett gott öga till pengar från just främjandeorganisationerna. Nu är två främjandeorganisationer på tapeten. Litteraturfrämjandet skall brandskattas på pengar, och Konstfrämjandet skall brandskattas på pengar till förmån för Sveriges konstföreningars riksförbund, så att Konstfrämjandet inte ens skall få kompensation för pris- och löneomräkningar. Det är moderat politik att just främjandegrupperna skall få så litet pengar att de inte kan bedriva den oerhört viktiga kulturpolitiska insats de gör genom att nå ut till nya grupper. Det är ett mycket viktigt kulturpolitiskt mål för socialdemokraterna.

Vad beträffar den finskspråkiga teatern, Eva Hjelmström, överväger regeringen just nu inför nästa års budgetproposition frågan om man skall ha en fast ensemble. Jag tror att man kan vara relativt positiv på den här punkten.

Bibliotekersättningen, Eva Hjelmström, höjdes förra året med 4 öre. Det var en ganska rejäl höjning. Turligt nog lyckades vi få igenom den höjningen därför att man på borgerligt håll hade en ledamot för litet närvarande i kammaren.

Andre vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Anf. 27 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! I kulturpolitiken utgår man ibland från att höga kostnader är lika med god kultur. Men de offentliga kulturutgifterna per invånare är inget kvalitetsmått. Den viktigaste insatsen för ett rikare kulturliv är arbetet för ett friare och mindre reglerat samhälle. Ett samhällsklimat med större personligt ansvar och ökad individuell frihet leder till ett öppnare debattklimat och större öppenhet inför nya idéer och nyskapande. Därigenom kan kulturlivet i högre grad styras av enskilda människor och i mindre grad av de prioriteringar som görs av de offentliga organen.

Enskilda människor och enskilda företag bör därför enligt vår uppfattning kunna ta ett större ansvar för finansieringen av kulturutbudet.

Vi är medvetna om att ökade avgifter inte kan ersätta statliga anslag, men vi menar att de kan innebära en väsentlig förstärkning. Till skillnad från utskottets majoritet anser vi inte att måttliga avgiftshöjningar skulle äventyra de kulturpolitiska målen, och i nuvarande ekonomiska läge borde en viss ökning av avgiftsfinansieringen inte avvisas.

Från moderat håll är vi glada över att utskottets samtliga borgerliga ledamöter har anslutit sig till de synpunkter på finansieringsfrågan som vi för fram i vår motion 1330.

Förutom en ökad avgiftsfinansiering förespråkar vi s. k. sponsorverksamhet. Eftersom sådan verksamhet ännu inte är vanlig i vårt land vill jag uppehålla mig något vid de möjligheter den kan erbjuda. Några stora uppmärksammade insatser har på sistone satt fart på debatten.

Sponsorverksamhet har alltid förekommit i vårt land under mer eller mindre svenska beteckningar – det återstår ännu att finna ett hanterligt svenskt ord för sponsoring, som ju täcker många begrepp från gammaldags mecenatverksamhet till ett fruktbärande samarbete mellan näringsliv och kultur till ömsesidigt gagn.

Under århundradenas lopp har bidrag som strömmat till ur många olika källor gjort det möjligt för bildkonstnärer, författare och andra kulturskapare att utveckla en mångsidig kultur. Kanske har 1974 års riktlinjer för kulturpolitiken med den starka betoningen på offentliga myndigheters ansvar på senare år haft en återhållande effekt på näringslivets vilja att stödja kulturyttringar. Stora företag främjar visserligen så att säga internt kulturen genom stöd till egna konstföreningar, orkestrar, körer o. d. och genom att köpa god konst till sina lokaler. Men sponsorverksamhet till kulturen som ett medvetet led i marknadsföringen med planering och budgetering på samma sätt som inom andra verksamhetsgrenar förekommer sällan. I den allmänna opinionen är det också mer accepterat att stödja ett idrottslag som skyltar med sponsorernas namn på ryggarna än ett kulturevenemang. I någon mån hänger detta samman med att vår monopol-TV endast indirekt kan förmedla reklam. I länder där sponsorverksamhet nått någon större omfattning erbjuder fria etermedia helt andra möjligheter. Betecknande nog är det just i Skandinavien – och i någon mån i Holland – som sponsorverksamheten har svårt att komma i gång.

Ingenstans har offentliga organ så starkt grepp över kulturutbudet och dess

finansiering som här i Sverige, men därför är det inte säkert att vi svenskar totalt satsar mer på kultur än man gör i andra europeiska länder. Privata tillskott och ideella insatser låter sig inte så lätt omvandlas i statistik.

Hos den svenska socialdemokratin finns det ett passivt motstånd mot kultursponsorer, en tendens att söka alla möjliga fel och faror med en sådan verksamhet. Sponsorererna kan inte främja kulturen på något avgörande sätt, säger man, det blir bara etablerad konst som får stöd, programmens innehåll skulle kunna styras etc.

Hur ser då sponsorverksamhet ut i de länder som liknar Sverige? Vad har vi att lära?

I Västtyskland svarar i dag sponsorerna för den största ökningen av kulturstödet – utan att för den skull samhällets ledning är hotad. Proportionerna är 90 mot 10. Många av länderna i Förbundsrepubliken, som är kulturautonoma, har särskilda skattereduktioner för sponsorverksamhet, och privata anslag går till alla tänkbara kulturändamål – invandrarkulturer och svår modern konst, för att nämna några exempel.

I England är "sponsoring" en växande industri, som stöds av den konservativa regeringen med vissa skattelättnader. Skottland har varit föredömet och har en etablerad tradition när det gäller stöd till kulturen. Här förekommer både de stora insatserna, som t. ex. samarbetet mellan BP och National Orchestra of Scotland, och bidrag från små företag, ofta till små och lokala kulturevenemang. Lars-Ingvar Sörensons uppfattning om sponsorverksamheten i andra länder stämmer inte med verkligheten. Sponsorererna stöder verkligen ett varierat kulturutbud. I Skottland förekommer också löpande stöd till baletter och orkestrar.

Ytterligare några exempel: I Frankrike har man skattefrihet för köp av konstverk till institutioner o. d. Detta gäller också enskilda personer. Företagens skattefrihet för sponsorverksamhet beviljas till en viss procent av deras omsättning. Också statliga projekt tar emot bidrag från sponsorer. I år turnerar t. ex. Paris symfoniorkester i USA tack vare ett samarbete mellan flera olika sponsorer. Jämförelsen med Göteborgs symfoniorkester och Volvo ligger nära till hands.

Alla dessa former för kulturstöd diskuterades nyligen här i Stockholm vid ett seminarium som anordnades av Svenska nationalkommittén för kulturellt samarbete i Europa. Det var mycket intressant att höra om de många kulturprojekt som i de västeuropeiska länderna blivit möjliga tack vare stora insatser av industriföretag, banker, försäkringsbolag etc. En föreläsare berättade om hur en storbank i Österrike backade upp unga okända författare genom att köpa deras verk som presenter till bankkunder och – av alla – till värnpliktiga, och ordna uppläsningssaftnar i banklokalen. En annan föreläsare, en museichef, redovisade hur hans institution finansierades; en tredjedel av kostnaderna täcktes av sponsorer. Det gavs många andra exempel som visade att det inte bara är det lättillgängliga eller det väletablerade som får sponsorernas stöd.

Men precis som i fråga om statliga insatser gäller att projekt som betalas av sponsorer kan bli fiasko – det måste finnas sponsorer som vågar ta risker och

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

som har råd att också misslyckas någon gång.

Det stora – och mycket lyckade – paradnumret i fråga om sponsorverksamhet är den Japanutställning som förra året finansierades av Midland Bank i England. Utställningen var i sig ett jätteevenemang, men genom samarbetet mellan sponsorerna, japanska ambassaden och japanska företag, pressen och kommersiella TV-program kom utställningen att generera andra kulturprogram, musikevenemang och mindre Japanutställningar, som i sin tur hade andra sponsorer. Kunskaperna om och relationerna till Japan förstärktes.

Allt detta gjordes på privata initiativ. Man kan då fråga sig om de offentliga myndigheterna, de som håller i skattepengarna, nödvändigtvis måste vara bättre kulturadministratörer än näringslivet. Statligt stöd går endast i en riktning, sponsorverksamhet innebär tvåvägskommunikation.

Det har visat sig i de många länder som har en mer omfattande sponsorverksamhet, att ett samarbete mellan intresserade sponsorer ger det bästa utbytet – för kulturen och för sponsorerna. Tyskland, England, Frankrike, Canada – alla har de privatfinansierade organ för samarbete mellan sponsorer, vilka administrerar de mycket stora summor som fördelas i kulturstöd med ett minimum av personal. I styrelserna för dessa organisationer – ABSA, Association for Business Sponsorship of the Arts, i England, ADMICAL, den franska motsvarigheten – ingår bl. a. också fackföreningsrepresentanter, något som kan mana till svensk efterföljd.

Vad händer med statsanslagen, när sponsorer på detta sätt tar ansvar för kulturens finansiering? Föreläsarna vid det seminarium jag nyss nämnde förnekade bestämt att staten har dragit in sina anslag. Förmodligen är det ändå så, med tanke på den ekonomiska situationen överallt i Europa, att en eller annan anslaghöjning kan ha uteblivit till en institution eller ett projekt som har starkt sponsorstöd. Det kan man inte bortse ifrån. Men på det hela taget gynnas mångfalden och friheten av flera finansieringskällor.

På vilka grunder beslutar då ett företag att stödja en viss kulturyttring?

Visst finns det företag som på grund av en chefs idealitet eller personliga intressen oplanerat gör punktinsatser, men verklig sponsorverksamhet, satt i system som på kontinenten, skall innebära en fördel eller vinst för båda parter i förhållandet.

I ett land med en öppen inställning till reklam, med fria etermedia, är det lätt för en sponsor att få sitt namn nämnt och uppmärksammat. Men också s. k. spaltreklam skapar goodwill: ett positivt tidningsreportage, där sponsorn nämns, kan vara värt mer än direkt annonsering. På sina håll finns det redan forskning kring sponsoring patterns, sponsormönster. Bl. a. har man funnit att atmosfären, arbetsklimatet, i ett företag påverkas positivt av relationen till en kulturinstitution eller aktivitet som får företagets stöd. Indirekt kommer det både företaget och kulturen till godo.

Det är ändå ingenting fult att en indirekt vinst som ett sponsorföretag gör kalkyleras och utvärderas efter affärsmässiga principer.

Vid det internationella seminariet i Stockholm försäkrades från olika håll att det i resp. länder råder stor partipolitisk enighet om fördelarna med

sponsorverksamhet. Detta till trots skymtar det då och då tecken på att förespråkarna för sponsoring mött ett visst motstånd mot eller åtminstone en kliven inställning till verksamheten, något som dock inte kommer till uttryck i politiska beslut. Vid en jämförelse mellan Sverige och jämförbara västeuropeiska länder ser man att sponsorverksamhet hos oss torde motverkas av mindre generösa skatteregler. Men i dag behandlar vi frågan ur kulturpolitisk synvinkel, och jag skall därför lämna skattefrågan därhän.

När jag nu yrkar bifall till reservation 3 till föreliggande betänkande, gör jag det bl. a. i den förvissningen att goda relationer mellan kultur och näringsliv främjar båda.

Fru talman! Jag går nu över till att helt kort beröra frågan om anslaget till Rikskonsserter, p. 12 i dagens betänkande. Propositionen innebär bl. a. att Rikskonserters fonogrambolag Caprice fr. o. m. nästa budgetår har att söka produktionsmedel från kulturrådet i konkurrens med andra fonogrambolag, vilket är ett steg i rätt riktning. Caprice tilldelas dock medel för en basorganisation, vilket innebär att bolaget fortfarande har en gynnad ställning jämfört med andra fonogrambolag. Medel för en sådan organisation anser vi moderater inte bör beviljas.

Vi anser också att arbetet på musiklivets regionalisering och samarbetet mellan regionmusiken och Rikskonsserter bör ge till resultat besparingar i vad gäller den centrala verksamheten. Genom skärpta rationaliseringskrav, innebärande framför allt lägre administrationskostnader, beräknar vi besparingen till 5 milj. kr.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 26 och 27.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 28 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Kulturrådets betänkande i början av 1970-talet tog fram målen för den statliga kulturpolitiken. Bl. a. skulle den institutionella kulturen regionaliseras. Teater- och musikinstitutioner skulle spridas över landet. Med tanke på de stora förväntningar som kulturrådets utlåtande skapade blev socialdemokraternas kulturproposition för många en stor besvikelse. Landsting och kommuner hade dessutom inte möjlighet att följa upp de krav som ställdes.

Många teaterensembler bildades, men genomgående för dem var att de fick otillräckliga resurser. Kraven på dem var emellertid mycket stora. De skulle spela barnteater, uppsökande teater och scenteater och dessutom ha en omfattande turnéverksamhet i sina regioner. Det är klart att de här höga kraven ofta ställde de nya ensemblerna inför orimliga problem.

De sex år som kulturfrågorna handlagts under liberal ledning har däremot inneburit att kulturens positioner successivt har framflyttats. Grundbidragen har byggts ut för en lång rad sektorer inom den institutionella kulturen: teater, musik, läns museer och länsbibliotek. Också de fria grupperna har fått

ökat stöd. Frihet och mångfald har varit honnörsord som fått reell innebörd.

Socialdemokraterna ställde under den här tiden ytterligare krav i sina reservationer. Men, fru talman, när man i årets budgetproposition ser facit, framstår kritiken mot den tidigare kulturministern som djupt orättvis. Årets budget är tyvärr ett återfall till den snäva behandling av speciellt de regionala kulturfrågorna som kännetecknade den förra perioden av socialdemokratiskt regeringsansvar.

Jag har en motion om ökat stöd till den nya länsteatern i Örebro. I Örebro län har man gått en annan väg än i många andra regioner som har startat egna ensembler. Man har sagt sig att teatern redan från början skulle ha tillräcklig storlek för att åtminstone kunna uppfylla en rimlig del av de krav som ställs. Kalkylen bygger på 50 grundbidrag. Mitt förslag var att de resurser som friställs från Riksteatern skulle överföras till den nya teatern. Man skulle då med 47,5 grundbidrag komma nära det uppställda målet. Jag kan i och för sig förstå att Riksteatern vill och behöver behålla en del av resurserna och har inget yrkande i anledning av motionen.

Att jag inte har något yrkande beror på att folkpartiets förslag till årets riksdag innebär ökat stöd för de regionala ensemblerna. Trots ekonomiska problem och trots att folkpartiet för att på sikt få balans i landets ekonomi redovisar ett budgetunderskott som med många miljarder understiger socialdemokraternas, ställs i folkpartiets reservation krav på nya resurser för kulturområdet. 40 ytterligare grundbidrag bör ställas till förfogande för teater-, dans- och musikinstitutioner för att i vanlig ordning fördelas av kulturrådet. Jag är övertygad om att ett bifall till folkpartiets förslag också skulle innebära att teatern i Örebro skulle få ta del av de här grundbidragen. Att de sedan dessutom innebär en förstärkning för det regionala kulturlivet i hela landet är så mycket bättre.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen 30 och till övriga av Jan-Erik Wikström undertecknade reservationer. De innebär alla en konsekvent uppföljning av de gångna årens kulturpolitik, och dessutom, fru talman, har de, i jämförelse med tidigare socialdemokratiska reservationer, en mycket stor trovärdighet med hänsyn till faktiska handlingar under gångna år.

Anf. 29 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Ingrid Sundberg berörde i sitt inlägg hur viktigt det var att den levande kulturen fick verka av egen kraft. Men när hon sedan kom in på diskussionen om Operan och Dramaten betonade hon starkt vilken vital betydelse som stödet till verksamheterna vid de institutionerna har för att stimulera kulturlivet. Jag tycker att de här två konstaterandena speglar moderaternas klivenhet: dels vill man med frejdigt mod skära ned de anslag som krävs för förverkligandet av våra kulturpolitiska mål, dels slår man vakt bara om delar av detta kulturliv.

När det gäller frågan om Dramaten sade Jan-Erik Wikström i sitt inlägg att styrelsen har uppvaktat utskottet och framfört stor oro; man redovisade vilken besvärlig ekonomisk situationen Dramaten har. När centern nu vill

minska anslaget till Operan och Dramaten och i stället förordar högre krav på biljettintäkter, ger det intryck av ett mycket dåligt underbyggt förslag. Folkpartiet och vpk föreslår i stället gemensamt en ökning av anslaget med 900 000 kr. Denna skillnad visar hur dåligt underbyggt centerns förslag är.

Om man ser tillbaka på stödet till de helstatliga kulturinstitutionerna under den senaste femårsperioden, finner man att detta stöd ökat mycket snabbt jämfört med statsbidragen till regionala institutioner. I stället har de kommunala bidragen följdriktigt måst ökas mer än statsbidragen. Det har varit en nödvändighet på grund av kostnadsutvecklingen.

Naturligtvis måste rationaliseringskrav också kunna ställas på de centrala institutionerna, för att man skall kunna skapa utrymme för utvecklingsarbete. Men man måste också se till effekterna av de förslag man lägger. Nog var det litet aningslöst när Karl Boo talade om biljettpriser och fulla hus på Dramaten och Operan och förbigick konsekvenserna när det gäller målgrupper för verksamheten.

I fråga om Operan har utskottet fått en preliminär redovisning av den översyn som kulturrådet genomfört. Allt talar för att Operan har en helt annan ekonomisk situation än Dramaten – för att uttrycka sig försiktigt. Men den rapporten är varken slutredovisad eller remissbehandlad, och utskottet saknar därför underlag för att nu göra någon annan bedömning än den som framgår av budgetpropositionen. Vi kan inte på ett så litet underlag göra så drastiska förändringar som centern föreslår i detta fall.

När det gäller frågan om kultur i närmiljö har utskottet betonat vikten av att en sådan här verksamhet nu kommer till stånd. Det var en socialdemokratisk motion som tog upp betydelsen av åtgärder för att främja barns och ungdomars uppväxtmiljö. Statens ungdomsråds utredning Ej till salu har lagt en rad förslag på detta område. Det är viktigt att man kan stödja de lokala initiativ som tas på många håll i landet för att utveckla engagemang och skapande verksamhet. Men det är också viktigt att man i det här arbetet riktar stödet till sådana projekt som bedrivs av barn- och ungdomsorganisationerna själva. Därför är det naturligt att kulturrådet, som kommer att få ansvaret för detta, nära samarbetar med statens ungdomsråd. Moderaterna har reserverat sig och förordat att kulturrådet skall ha huvudansvaret. Moderaterna skriver emellertid att man skall samarbeta fortlöpande med berörda myndigheter och organisationer. Jag har svårt att se var skillnaden ligger mellan utskottet och den moderata reservationen. Lars Ahlmark sade att bakom detta ligger en annan syn hos moderaterna på statens ungdomsråds verksamhet. Jag kan inte förstå det i detta sammanhang, där man ändå slagit fast nödvändigheten av ett samarbete. Egentligen kan man över huvud taget ifrågasätta den här typen av reservationer.

Anslagen till centrubildningar och anslagen till åtgärder för språkliga minoriteter är två områden som alla gärna skulle önska att vi hade möjligheter att stödja ytterligare. Men i det rådande budgetläget är det inte möjligt att göra det, något som samtliga partier utom vpk tvingats acceptera. På den här punkten har folkpartiet inte reserverat sig tillsammans med vpk –

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

annars har de väldigt många gemensamma reservationer. Vi känner i riksdagen vpk som ett parti som med frisk aptit ständigt tycks försöka växa in i en alltför stor ekonomisk kostym utan att känna tyngden av ansvaret för att få sina förslag förverkligade.

När det gäller bidraget till Särskilda kulturella ändamål finns det ett förslag om att detta bidrag skulle tas tillbaka och inte stå till regeringens förfogande. Det är naturligtvis viktigt att inte för stora anslagsposter ställs utanför riksdagens prövning, men nog förefaller det byråkratiskt i överkant att inte medge kulturministern detta rörelseutrymme för snabbt uppkommande behov och initiativ. Ofta förefaller moderaterna prata om frihet från byråkrati men i sak visa en stark vilja att detaljreglera och styra. Om man jämför dessa knappa 3 milj. kr. med utrymmet för det företagsstöd, som står till regeringens disposition, blir summan 3 milj. kr. närmast parodisk.

När det gäller stödet till Rikskonserterns fonogramverksamhet vill moderaterna också där dra in medlen. Sverige importerar varje år tonvis med grammofonskivor från Filippinerna – jag tror att det rör sig om 28 ton. En anledning är att Filippinerna står utanför Romkonventionen om upphovsrättsersättning. Rikskonserterns Caprice har ett anslag på 6,3 milj. kr. för att producera fonogram med svensk kvalitetsmusik. Den produktionen utgör ett andningshål i en flod av slätstruken populärmusik. Beslutet om att anvisa dessa medel och om ramen för deras användning fattade riksdagen så sent som förra året på förslag av den borgerliga regeringen. Vi bör fortsätta att ge Rikskonserter möjlighet att bedriva denna verksamhet, åtminstone tills det finns en bättre utvärdering av denna.

Så skulle jag vilja ta upp bidragen till lokala och regionala teater-, dans- och musikinstitutioner. Där vill jag inledningsvis konstatera att det är ytterst tillfredsställande att regeringen nu kunnat bevilja medel både till Länsteatern i Örebro och till Folkteatern i Gävleborgs län, så att dessa institutioner nu får möjlighet att arbeta med tillräckliga basresurser. Önskemålen inom främst teaterområdet är stora, och inte minst inför utbyggnaden av ny mediateknik är det viktigt att den levande kulturen, som skapas inför publiken och i samspel med publiken, inte ersätts med konsumtion av kvinnobilder. Spännvidden mellan de borgerliga partierna är i denna fråga mycket stor. Moderaterna vill minska anslaget med 25 grundbelopp, medan folkpartiet vill öka det med 40 nya grundbelopp. Man frågar sig: Hur skulle ett borgerligt trepartiförslag ha sett ut? Skulle det ha nått upp till den ram som regeringsförslaget innebär? Ganska troligt är att man i verkligheten hade hamnat på en något lägre nivå.

I fråga om fördelningen av statsbidragen till de regionala institutionerna har kommunerna, som jag nämnde, måst öka sina bidrag mer än vad statsbidragen har ökat, för att man skulle kunna klara kostnadsökningarna. Om man gör de nedskärningar på de centrala institutionerna som centern föreslår både när det gäller Operan och Dramaten och när det gäller de övriga centrala Stockholmsinstitutionerna, skulle det medföra omfattande friställningar bland yrkesgrupper som redan i dag har en arbetslöshet betydligt över genomsnittet. Man måste vara medveten om att en nedskär-

ning av statsbidragen med stor sannolikhet åtföljs av neddragningar också av de landstingskommunal- och kommunala bidragen.

Sällan eller aldrig ser man i pressdebatten något försök till analys av vad de olika förslagen från de borgerliga partierna skulle innebära i verkligheten vid en sammanvägning och en realistisk bedömning av vad en borgerlig politik skulle ge. Det är förvånansvärt hur snabbt de tre borgerliga partierna – framför allt inom kultursektorn – har återgått till att driva den gamla oppositionspolitiken, som hade så liten förankring i ett verkligt politiskt handlande.

Folkpartiet markerar en generositet inom kultursektorn, och det är bra. Tyvärr ger markeringarna lätt ett intryck av populism, och de skulle vinna på en viss nedtoning. Centerns kulturpolitik har jag berört – den saknar ofta ett sakligt underlag. Det är förvånansvärt att folkpartiet, som just när det gäller kulturområdet har en större kaka att fördela, inte på något sätt berör varifrån man vill ta pengarna. Folkpartiet finansierar sina insatser inom kulturområdet genom en drastisk nedskärning av presstödet. Jan-Erik Wikström har talat om mångfald och yttrandefrihet i alla dess former, men det förhållandet att stora delar av pressen är beroende av presstödet för att mångfalden och den fria debatten skall kunna bevaras berörs inte.

Är folkpartiets förslag när det gäller nedskärning av presstödet en spekulation i det lilla partiets på förhand dömda förslag? Om man lägger fram förslag som ingen räknar med skall bli verklighet, är det ju ganska lätt att begära pengar som skulle kunna användas på ett kanske mera spännande sätt.

Jag vill i övrigt också kort beröra enprocentsregeln. Vi har lämnat en ingående beskrivning av tankarna bakom enprocentsregelns utformning. Jag vill rekommendera kammarens ledamöter att läsa det avsnittet av betänkan- det, för det inrymmer frågor som är intressanta för kammaren som helhet.

Det område av kultursektorn där det i dag kanske är mest angeläget att kunna förbättra insatserna är det som avser konstnärlig gestaltning och formgivning. Där skulle vi kunna skapa arbete åt kulturarbetarna och förankra konsten bättre i en dialog mellan konstnärer och allmänhet. Men tyvärr är det inte möjligt att få fram medel till en sådan ökning så snabbt som folkpartiet och vpk gemensamt föreslår. Däremot torde det finnas möjligheter att göra insatser, om man genomför en bred översyn över det här området, och det är ett arbete som jag förmodar sker inom regeringskansli- et.

Vi socialdemokrater har i stora delar kunnat uppnå ett med de andra partierna i kulturutskottet gemensamt synsätt, byggt på de kulturpolitiska mål som vi har. Men vi har funnit att moderaterna genom sin helt annorlunda inställning till samhällets ansvar för kulturpolitiken skiljer ut sig i detta sammanhang. Från vpk och folkpartiet har vi å andra sidan mött en viss ansvarslöshet i frågan om vad som är en realistisk reformram.

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Anf. 30 KARL BOO (c) replik:

Fru talman! Utskottets vice ordförande Ing-Marie Hansson tar upp en diskussion om vår avvägning beträffande de bidrag som går till storstadsinstitutioner kontra de bidrag som går till decentraliserad verksamhet. Jag vill framhålla att vi ingalunda rekommenderat eller antytt att någon neddragning bör ske av Dramatens och Operans verksamhet. Vi har sagt – och vi vill starkt poängtera detta – att det inkomstbortfall som vår avvägning medför kan tas igen genom höjda biljettintäkter.

Jag har i min hand en tablå med uppgifter om de biljettpriser som gäller på Dramaten och Operan och de som de regionala teatrarna måste ta ut. En jämförelse visar att de regionala teatrarna måste ta ut betydligt högre biljettpriser än vad t. ex. Dramaten gör. Det råder självfallet ett konkurrensförhållande mellan de centrala institutionerna och åtminstone de näraliggande regionala teatrarna, och det är något som bör finnas med i denna avvägning.

Det är vidare inget tvivel om att Operan, som vi fått redovisat, har särskilda reserver av betydande storlek. Även om utredningen inte i sin helhet är färdig, är det ändå klart att dessa reserver finns och att de kan kompensera de brister som kan uppkomma.

Jag vill också gärna understryka att Dramaten självfallet skall ha en målinriktad scenverksamhet. Givetvis kräver detta att det ibland måste sättas upp pjäser som inte ger den publikanslutning och de biljettintäkter som man önskar. Men det är även viktigt att man gör en avvägning mellan dessa pjäser och det andra material som man vill sätta upp.

Vi har givetvis också inriktningen att än starkare förankra det kulturella utbudet hos folket, och jag tycker att det är utomordentligt angeläget att understryka detta.

Ing-Marie Hansson säger vidare att vårt ändringsförslag när det gäller statsbidragsgivningen skulle innebära att det kan väntas bli minskade anslag från landsting och kommuner. Jag måste erkänna att jag inte kan förstå hennes resonemang – det ger ett något yrvaket intryck.

Fru talman! Jag vill understryka att vår målsättning inte är att försämra verksamheten vid de centrala institutionerna. Det är självfallet fråga om en avvägning syftande till att man skall få ut mer av de pengar som vi är beredda att anslå.

Anf. 31 LARS AHLMARK (m) replik:

Fru talman! Låt mig först förklara reservation 9 för Ing-Marie Hansson, även om jag trodde att jag hade gjort det redan i mitt första anförande.

Det är litet svårt att i ett betänkande skriva att ett visst organ skall samarbeta med statens ungdomsråd och att i ett annat betänkande skriva att statens ungdomsråd bör avvecklas. Vi är mycket intresserade av att genom jämkade skrivningar undvika reservationer på sådana här punkter, men ibland har man från socialdemokratisk sida en litet stelbent inställning till flexibla skrivningar. Tänker Ing-Marie Hansson ändra attityden på den punkten, är jag bara tacksam.

Vad vidare gäller de medel som står till regeringens disposition tycker jag ändå att man, om man skall vara sparsam – och det måste man vara för att behålla trovärdigheten inom alla områden – skall överväga om inte ospecificerade pengar, till icke i förväg klarlagda ändamål, är de som i första hand skall dras in.

Vill man ändå ha en liten reservpott, Ing-Marie Hansson, tycker jag att det är kulturrådet, som har överblicken över de olika bidragsansökningarna på skilda områden, som skall hålla i pengarna. Annars tvingas ju regeringen och departementet att hålla en fortlöpande kontakt med kulturrådet, och vi får just detta onödiga dubbelarbete. Det här anslagskontot bör alltså bort.

Anf. 32 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Fru talman! Ing-Marie Hansson påstod att vi är oansvariga, att vi med frisk aptit växer oss in i en alltför stor kostym och att vi dessutom går ihop med ett av de borgerliga partierna och tycks ha hur mycket pengar som helst att ösa ut på kulturen. Men Ing-Marie Hansson kan ju inte komma ifrån att socialdemokraterna i opposition hade betydligt mer pengar än vad socialdemokraterna i regeringsställning har. Jag tänker också på Per Kågesons artikel – titta på vad ni krävde till författarna då och vad ni vill ge i dag! Vad vi gör är att se till sakfrågorna. Vi ser till kulturen. Vi från vpk:s sida driver några grundläggande krav: rätten till jobb – det gäller också kulturarbetarna –, rätten till bostad, bra mat osv., och rätten till utbildning och kultur.

Där menar vi att ni sviker, och sviker grovt, tyvärr. Man kan konstatera att vad socialdemokraterna gör är att i fråga efter fråga i detta betänkande gå ihop med moderaterna, mot arbetarrörelsens solidaritetskrav och mot arbetarrörelsens krav på bra kultur. Det är detta det gäller.

Vi däremot ser, som sagt, till vad som bäst gagnar kulturen och vad som bäst gagnar barnen och ungdomen. Det gäller också t. ex. frågan om en finskspråkig ensemble. Jag har tagit upp den tidigare, och jag tar upp den i dag. Det är ett gammalt kommunistiskt krav, som vi nu tar upp och som ni sviker – i alla fall i den här omgången.

Vi tycker att kulturen behöver mer pengar, vi tycker helt enkelt att kulturen skall prioriteras bland andra frågor. Vi vill inte ställa upp för det som moderaterna kör med, att omfördela inom kulturanslaget, utan vi ser hellre att man omfördelar inom budgeten över huvud taget. Och vi har, öre för öre, redovisat hur vi vill ta pengarna. Vi tycker det är viktigare med kultur än med JAS-flygplan.

Anf. 33 GUNNEL LILJEGREN (m) replik:

Fru talman! Ing-Marie Hansson antydde att vi moderater inte helhjärtat skulle ställa oss bakom de kulturpolitiska mål som antogs 1974. Naturligtvis gör vi det, det har manifesterats i flera av anförandena här i dag.

Men det är inte vårt fel att dessa mål ibland kommer i konflikt med varandra. Vi tycker t. ex. att det är märkligt att samhällets ansvar tar sig uttryck i att statliga bolag tillåts konkurrera med privata initiativ, som på ett lika bra sätt fullgör en viss uppgift. Det gäller här alltså grammfonbolaget

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Caprice, vars anslag vi har velat minska.

Som en belysning av Caprices verksamhet skulle jag vilja citera några rader ur en helt fristående musiktidskrift, HiFi & Musik, nr 4 1983. Där skriver en recensent:

"För övrigt kan jag inte se ett enda vettigt skäl till varför Sveriges offentligt bekostade skivbolag ska göra en inspelning av ett franskt verk, som också finns i åtskilliga andra – och bättre inspelningar."

Detta handlar om en Messiaen-kvartett, men det säger en hel del om den här verksamheten.

Anf. 34 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Ing-Mari Hansson säger att folkpartiet finansierar sin kultursatsning genom en nedskärning av presstödet. Nej, så är det inte alls. Vi finansierar den genom att göra en mindre uppräknings än regeringen. Det är mycket lätt att kontrollera. Regeringen föreslår 72 nya friska miljoner till dagspressen. Kulturen får 7 nya miljoner. Man kan också jämföra med ett annat belopp. Rätten till avdrag för fackliga medlemsavgifter kostar 1 200 miljoner. Det har man råd med. Kulturen får alltså 7 miljoner.

Så kom då repliken till Per Kågeson och Författarförbundet. Folkpartiets och vänsterpartiet kommunisternas satsningar ger ett intryck av populism, sade Ing-Marie Hansson. Att stå vid sitt ord – för det var det som Per Kågeson tog upp i sin DN-artikel – skulle alltså vara detsamma som populism. Höjd författarpenning är populism, sade Ing-Marie Hansson.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 35 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall försöka hinna med många. Jag tar Karl Boo först.

Det är viktigt att säga att det även i propositionen förutsätts en ökning av biljettintäkterna. Det ligger i de ramar som man har räknat fram för Operan och Dramaten. Vi har från utskottsmajoritetens sida bedömt att det i dagens svåra ekonomiska situation inte finns något utrymme för att därutöver öka intäkterna. Därmed tvingas man att skära. Om man inte kan ta in mer biljettintäkter och får en minskad ram torde verksamheten bli lidande.

När det gäller nedskärningen av Stockholmsinstitutionerna har ni från centern också tagit 500 000 från centrala kulturinstitutioner i Stockholm, som ligger under anslaget Regionala kulturinstitutioner, dvs. anslaget för de institutioner som också har kommunalt och landstingskommunalt stöd. Det är inte de centrala helstatliga institutionerna som jag har åberopat i det sammanhanget.

Så några ord till Lars Ahlmark: Någon ändrad inställning till jämkade skrivningar tänker vi inte redovisa. Vi menar att vi för en så öppen debatt och försöker arbeta på ett så konstruktivt sätt att det inte finns mycket mer att göra på den kanten. Om moderaterna inte anser att skrivningen om

samarbete med övriga organisationer och myndigheter kan ersättas av att man pekar ut en berörd myndighet tycker jag att de är litet överkänsliga.

Eva Hjelmström och Jan-Erik Wikström tog upp Per Kågesons artikel. Jag skall erkänna att jag inte har läst den. Jag skall försöka få tag på den och se vad som står där. Det kanske inte är nödvändigt att vi för hela den debatten just i kammaren, eftersom Per Kågeson inte sitter med här.

I övrigt vill jag bestämt avvisa propåerna om att vi generöst skulle gå ihop med moderaterna. Vi har gjort det i en fråga, där vi har kommit fram till en gemensam slutsats i detta betänkande.

När Jan-Erik Wikström redogjorde för den finansiering som ligger bakom våra olika möjligheter att öka kulturstödet verifierade han att folkpartiet har tagit en stor andel från uppräknningen av presstödet. Det är klart att det här också kan vara en fråga om ord, men verkligheten är att anslagen blir mindre än vad man har beräknat att presstödet behöver.

Vi vet att man inom kulturområdet kan göra stora insatser för små pengar. Det må vara en viktig utgångspunkt för kulturpolitiken i detta trängda budgetläge. Om man verkligen vill värna kulturen har samtliga partier ett stort ansvar för att se till att den inte generellt trängs ut av budgetåtgärkningarna.

Anf. 36 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Jag vill slå fast att centerns förslag beträffande vägning av statsbidragen till de centrala resp. regionala institutionerna inte betyder någon neddragning av verksamheten inom de centrala institutionerna. Tvärtom – vi föreslår att man genom höjda biljettintäkter skall kunna kompensera sig den vägen. Vi vill också klart markera att det är nödvändigt att också de centrala scenerna tar hänsyn till de nivåer som de regionala teatrarerna måste ligga på när det gäller att ta in biljettintäkter. Det var den jämförelsen jag återopade tidigare.

Jag vill bara ytterligare säga att det självfallet därutöver i nuläget är ganska tråkigt – milt uttryckt – att vi skall ha den konflikt som nu också drabbar Operan. Det är sådant som är negativt i svensk kulturverksamhet – att man inte kan nyttja de institutioner som verkligen har en stor uppgift att fylla. En fråga skulle kunna vara: Hur länge tänker regeringen ligga stilla?

Anf. 37 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att det kan vara svårt för kulturutskottets ledamöter att följa alla landets kultursidor. Men jag trodde ändå att kulturutskottets vice ordförande följde de artiklar som direkt berör inte minst dagens ärende, och då tänker jag på Per Kågesons artikel. Den är rätt enkel och kort. Per Kågeson citerar helt enkelt vad socialdemokraterna sade förra året – det var Ing-Marie Hansson, Georg Andersson m. fl. Ni krävde då en ökning av författarpengarna. Men nu, när vi från vpk:s och folkpartiets sida följer upp ert krav, är det, som Jan-Erik Wikström sade, populism. Jag tycker att det är häpnadsväckande, för att inte säga helt fantastiskt.

Jag vill åter framhålla att vi från åtminstone några partiers sida försöker se

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

till vad det egentligen gäller. Hur har författarna det? Hur har konstnärerna det? Det är ju sakfrågorna, och där är det bara att konstatera att socialdemokraterna har svikit.

Anf. 38 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Ing-Marie Hansson slutade sin replik med att tala om vikten av att vi i trängda tider värnar om kulturen. Ja, jag vill gärna ta fasta på det. Det är en ganska ovanlig situation att det finns oppositonspartier som är beredda att medverka på varje punkt för att göra just detta. Och jag svarar genom att högtidligt sträcka ut handen. Landet har numera på kulturområdet en ansvarsmedveten opposition.

Anf. 39 ING-MARIE HANSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag ta upp Karl Boos propäer om biljettintäkterna. Det är riktigt att man bör ha en överensstämmelse mellan biljettkostnaderna i de centrala kulturinstitutionerna och dem som finns ute i landet. Där har vi inte olika meningar, och jag tror att det är på väg.

Den nu akuta situationen, på grund av den konflikt som faktiskt inte bara berör Operan och Malmö stadsteater utan som nu också utvidgas med ett vilande konfliktvarsel från hela Musikerförbundet, speglar kanske också hur drastisk och besvärlig situationen är för många kulturarbetare. Därför är det viktigt att man är varsam och att det inte blir överutspel som skadar saken för kulturarbetarna.

Jag lovar, Eva Hjelmström, att jag skall svara Per Kågeson, men jag behöver inte föra den debatten i riksdagens kammare. Det är ganska naturligt att man som riksdagsledamot reser ute i landet och inte alltid befinner sig här i Stockholm. Och Dagens Nyheter utkommer numera som bekant sällan ute i landet.

När det gäller författarna har jag tittat på hur mycket socialdemokraterna har föreslagit i stöd till författarpenning under en femårsperiod. Catarina Rönnung har i sitt inlägg redovisat vilket stöd de olika partierna har föreslagit, så jag tänker inte gå närmare in på det.

Att vi i kärva tider måste värna om kulturen tror jag är angeläget. Men då gäller det naturligtvis att få en diskussion om innehållet i kulturen, så att vi får gehör bland människorna och skapar förståelse för hur viktiga satsningarna är.

Andre vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 40 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! När man lyssnar till dagens kulturdebatt i riksdagen får man lätt uppfattningen att kultur är ungefär detsamma som stora problem och svårigheter. Någon av talarna – jag tror det var Carl-Henrik Hermansson – sade att det verkade som om kultur för moderaterna nästan bara var underhållning och förströelse. Det var enligt hans uppfattning negativt. Jag

menar att också underhållning och förströelse måste finnas med i kulturen. Kultur skall skapa glädje. Men inte bara det. God kultur – dvs. god musik, litteratur och konst – är en förutsättning för mänskligt liv, vårt namnet. Men vi gör oss själva och dem som arbetar inom kultursektorn en otjänst, om vi jämför god kultur med ständigt högre bidrag.

Inledningsvis vill jag också säga att allt inte är elände inom kulturlivet i dag – långt därifrån. Som ett exempel kan nämnas att barn och ungdom förmodligen aldrig har musicerat så mycket som de gör just nu. Det beror naturligtvis på de kommunala musikskolorna, som har byggt upp en verksamhet över hela landet som visar sig vara mycket framgångsrik.

Herr talman! Jag skall i huvudsak behandla de moderata reservationerna 28, 32 och 35, som är fogade till kulturutskottets betänkande 24.

Reservation 28 gäller grundbeloppen. Ett resultat av kulturpolitiken från 1974 är bl. a. att vi har just denna form av statsbidrag till olika institutioner inom kultursektorn. Kulturutskottets majoritet föreslår nu att man nästa år skall betala 1 895,5 grundbelopp till teaterinstitutioner. Det betyder en ökning med 63,5. Anslaget till musikinstitutioner och skådebanor föreslås däremot bli oförändrat, dvs. motsvarande 691 grundbelopp.

Vi moderater vill begränsa ökningen av antalet grundbelopp till teaterinstitutioner och föreslår totalt 38,5 nya grundbelopp till regionala teatrar. Däremot stöder vi förslaget när det gäller musikinstitutioner och skådebanor. Bakgrunden till att vi vill spara på det här området är det statsfinansiella läget, men ett skäl är dessutom att vi är intresserade av en något ändrad utformning av bidragen. Grundbidragen var ju tänkta som ett led i en ökad decentralisering. När nästan ett decennium har gått sedan beslutet fattades av riksdagen kan man se hur resultatet blev. Över 60 %, alltså nästan två tredjedelar, av bidragen har hamnat i storstadsregionerna. Detta kan naturligtvis försvaras med att teatrar redan fanns i storstäderna när riksdagen fattade sitt beslut, medan praktiskt taget alla nya teatrar har tillkommit i landsorten. Men grundbidragen var trots allt tänkta som ett stöd just för regionaliseringen, och i dag är fortfarande ungefär en tredjedel av våra län teaterlösa. Det betyder inte att man där inte har någon teaterverksamhet, men i stället för en heltidsanställd ensemble svarar Riksteatern och fria grupper för teaterutbudet. I många regioner kan man på det sättet få mer teater till ett lägre pris.

Det är denna situation som jag och några med mig tar upp i motion 933 och som också nämns i vårt särskilda yttrande nr 2. I Landstingsförbundets utredning Landstingen i kulturpolitiken, som presenterades förra året, framhålls just att alternativen till fasta institutioner med grundbidrag har rönt alltför litet intresse från statens sida. Man pekar bl. a. på att om ett landsting eller en kommun engagerar en fri teatergrupp några månader varje år, är detta en verksamhet som inte utgör grund för statsbidrag. En prövning av detta, där man tar upp ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommuner, är därför påkallad. Om vi skall ha en regionalisering, som bygger på regionernas villkor, måste en annan och mer flexibel inställning från staten komma till stånd. Det är min förhoppning, moderaternas förhopp-

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

ning, att utredningsprojektet Kommunerna, staten och kulturen kommer fram med förslag, som bättre än nu är anpassade till de förhållanden som råder ute i regionerna.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 28 och 32.

När det sedan gäller bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper föreslår vi moderater ett oförändrat anslag. Även här gäller det givetvis att spara. Ett annat och viktigt skäl till oförändrat stöd nästa år är att man just nu utreder de fria gruppernas situation och att kulturrådet inför budgetåret 1984/85 skall lägga fram förslag om stöd till just fria grupper. Att man då kommer med förslag till nya bestämmelser är nog ganska klart. Att i det läget öka anslaget för nästa budgetår tycker vi inte är särskilt lämpligt, varför vi föreslår ett oförändrat anslag till fria grupper.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 35.

Herr talman! Jag vill till sist säga några ord om motion 932, som Barbro Nilsson i Visby, Elisabeth Fleetwood och jag har skrivit. Den gäller renovering av kyrkor. Utskottet har behandlat den och gjort det, tycker jag, på ett seriöst sätt. Som vi framhåller i motionen har små församlingar med värdefulla medeltida kyrkor mycket stora svårigheter att klara de restaureringar som är nödvändiga. Detta gäller t. ex. Västergötland och Gotland. Ett sätt att klara problemet är att bilda en byggnadshytta, som man nu skall göra på Gotland, vilket jag tycker är bra. I motionen pekar vi också på andra möjligheter. Jag väntar med intresse på den utredning i ärendet som utskottet hänvisar till i betänkandet. Och när förslagen kommer från den utredningen – det är fråga om 1982 års kyrkoutredning – så har vi säkert anledning att återkomma till frågan.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till samtliga moderata reservationer som är fogade till kulturutskottets betänkande 24.

Anf. 41 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I den av riksdagen fastställda målsättningen för invandrarpolitiken uppställs valfriheten som ett huvudmål vid sidan av jämlikhet och samverkan. Även om det ibland förekommer olika uppfattningar mellan de politiska partierna om hur dessa huvudmål skall tolkas, råder det i alla fall total samstämmighet på en punkt, nämligen att om mycket litet eller ingenting görs för att ge dessa målsättningar ett konkret innehåll, så kommer de att förbli tomma fraser, avsedda att användas i högtidliga sammanhang.

Valfrihetsmålet innebär på kulturens område bl. a. att invandrarna tillerkänns rätten att bibehålla och utveckla sin egen kultur. Men detta mål kommer att förbli en tom fras så länge samhället inte är berett att skjuta till de för ändamålet nödvändiga resurser som gör det möjligt för invandrarna att förverkliga sin rätt.

Inför arbetet med årets budgetproposition har statens kulturråd för sjätte året i följd begärt särskilda medel för kulturverksamhet bland språkliga minoriteter. Statens kulturråd finner detta angeläget, eftersom man vet att inom de generella bidragen har invandrarändamålen svårt att hävda sig i den

hårda konkurrensen. Kulturrådet begär 1 milj. kr. för detta ändamål. Därför är det i högsta grad anmärkningsvärt att regeringen också i år avslår kulturrådets enträgna anslagsbegäran. Detta handlingssätt rimmar mycket illa med den av regeringen i olika invandrapolitiska sammanhang deklarerade välviljan.

Det har betonats förut, och det torde numera vara allom bekant, att det kulturella arvet utgör den grund varpå människan bygger sin personlighet och sin nationella och klassmässiga identitet. Det utgör också grunden för den nationella gemenskapen. Det är därför uppenbart att möjligheter för invandrarna att ta del av och utveckla sin kultur är nödvändiga förutsättningar för att framför allt invandrabarnen och invandrarungdomen skall kunna stärka sin identitet och självkänsla.

Självfallet måste invandrarorganisationerna med sin kulturella och sociala verksamhet bland barn, unga och äldre inta en central roll för att ge invandrarna tillgång till sin kultur och historia. Invandrarorganisationerna är dessutom ofta den enda länken mellan invandrare som grupp och det svenska samhället. Det är också där invandrarna har möjlighet att känna sin nationella grupptillhörighet. Därför är det nödvändigt att kraftiga insatser görs för att stödja invandrarorganisationernas kulturella verksamhet.

I sammanhanget är det nödvändigt att komma ihåg att invandrarna i mycket hög grad saknar möjligheter att tillgodogöra sig samhällets övriga kulturutbud på grund av språket, men framför allt på grund av att ett levande kulturliv måste utgå från egna behov och förutsättningar.

Svårigheterna gäller i särskilt hög grad det seriösa kulturutbudet, varför i synnerhet barnen och ungdomen bland invandrarna blir lätta offer för kommersiella massprodukter i kulturens utmarker – ett förhållande som både riksdag och regering i olika sammanhang sagt sig vilja motarbeta.

Ett särskilt bidrag för kulturverksamhet bland språkliga minoriteter är nödvändigt för att kulturrådet skall kunna stödja sådana projekt och verksamheter inom invandrarorganisationerna som inte rymms inom nuvarande bidragsformer. Invandrarverket har i sin anslagsframställning betonat betydelsen av att detta bidrag inrättas.

Vpk ser det också som angeläget att invandrarna själva genom sina organisationer får ett avgörande inflytande över medlens användning. Vi anser därför att de föreslagna medlen bör fördelas av en särskild nämnd inom kulturrådet där invandrarorganisationerna finns företrädde.

Jag yrkar bifall till reservation 15 och reservation 21.

Herr talman! Utskottet avstyrker även i år våra motioner med hänvisning till, som det heter, betydande insatser som görs för invandrare och språkliga minoriteter, bl. a. genom hemspråksundervisning, organisationsstöd, stöd till tidningar m. m., för att invandrarna skall kunna bibehålla och utveckla sina språkliga och kulturella arv.

Det som utskottet framhåller är en sanning med mycket stora modifierationer. Anslagen på alla de nämnda områdena har minskats rejält under de senaste fem åren. Socialdemokraterna fortsätter nedskärningen. Ing-Marie Hansson konstaterar med nästan euforisk entusiasm hur socialdemokraterna

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

i en total förening och broderlig gemenskap med moderata samlingspartiet och de övriga borgerliga partierna, nu också i total ansvarsfullhet, inser att stöd till invandrarorganisationernas kulturella verksamhet inte skall kunna tilldelas i år.

Herr talman! Statsbudgeten utgår alltid från en given mängd resurser. Fördelning av dessa resurser mellan de olika anslagsområdena förutsätter ett politiskt prioriteringsbeslut, som bygger på politiska värderingar. I det här sammanhanget kan man konstatera att socialdemokraternas politiska värderingar sammanfaller till 100 % med moderata samlingspartiets och de övriga borgerliga partiernas värderingar när det gäller prioriteringar med avseende på ändamålen.

När man hört debatten om kulturen kan man inte låta bli att reagera på talet om frihetliga traditioner och frihetliga värderingar, som präglar moderata samlingspartiets kulturpolitik. När det gäller moderaternas kulturpolitik och med den medföljande värderingar kan man konstatera att det har skett vissa förändringar i jämförelse med tidigare år. Den gamla högern har genomgått en viss förändring. Nationalromantiken under den svenska industriella expansionen är definitivt förbi.

Punschpatriotismens och nationalchauvinismens kostym har blivit för trång i rationaliseringens tidevarv. Numera är man klädd i nyliberalismens blå, kontinentala nyanser. Men något som inte har förändrats är det faktum, att när den gamla högern pöser över i demokratisk indignation och frihetligt patos, är det utsugarens frihet högern värnar, det är exploatörens rätt högern vill slå vakt om. Dessa värderingar är desamma nu som förr i tiden.

Anf. 42 MAJA BÄCKSTRÖM (s):

Herr talman! Det har fallit på min lott att tala något om reservationerna 45, 46 och 47, som är fogade till det betänkande vi nu behandlar.

Då det gäller anslag till konsthantverkskooperativ kan först konstateras att det råder allmän enighet om att konsthantverket är en konstform som vi bör slå vakt om. Att konsthantverkarna har en mycket besvärlig ekonomisk och arbetsmässig situation är ett faktum som är allmänt bekant. Kulturutskottet uttalade redan hösten 1981, med anledning av en moderat motion, att utskottet är medvetet om att det föreligger stora problem inom hantverks- och konsthantverksområdena.

Kulturrådet har också i en promemoria påpekat att konsthantverkarna, liksom andra bild- och formkonstnärer, har en splittrad arbetssituation, där det egna arbetet i verkstad och ateljé konkurrerar om tiden med andra aktiviteter i försörjningssyfte.

Konsthantverkarna har dessutom speciella problem på distributionssidan. De har svårt att nå ut till sin publik på andra vägar än genom den vanliga handeln. För att råda bot på dessa förhållanden föreslog kulturrådet att staten skulle ge bidrag till konsthantverkskooperativ.

Ett sådant stöd infördes genom riksdagens beslut förra året. Anslaget Vissa bidrag till bildkonst räknades då upp med bl. a. 400 000 kr. avsedda för bidrag till konsthantverkskooperativ.

Det har nu bara gått ett år sedan detta nya bidrag infördes. Klart är att ytterligare stöd till dessa kooperativ, så som herr Wikström föreslår, skulle kunna vara väl befogat med hänsyn till konsthantverkarnas pressade ekonomiska situation. Det är dock många andra mycket angelägna ändamål som inte fått ökade anslag på grund av den budgetsituation som vi har och som övertagits från de föregående borgerliga regeringarna.

Reservationerna 46 och 47 innehåller också förslag om ökade anslag. Folkpartiet föreslår att riksdagen under anslaget Vissa bidrag till bildkonst, delposten Sveriges konsthögringars riksförbund, för budgetåret 1983/84 anvisar 100 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Vpk föreslår att man höjer anslaget med 193 000 kr.

Utskottet anser att SKR bedriver ett värdefullt arbete, och ingen i utskottet har givit uttryck för någon annan uppfattning. Men vi är också medvetna om det statsfinansiella läget, och med hänvisning till detta yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter i detta betänkande samt avslag på reservationerna 45, 46 och 47.

Anf. 43 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag skall be att i korthet få kommentera p. 11 i betänkandet. Jag övervägde för en tid sedan att interpellera statsrådet Göransson om den konflikt som bl. a. drabbat Operan och som nu även tvingat Konsertföreningen att avstå från att framföra Mahlers åttonde symfoni. Jag blev emellertid tillrättad att inte framställa en sådan interpellation, emedan regeringen normalt inte engagerar sig i arbetskonflikter – även om två statsministrar funnit det möjligt att kalla till sig företrädare för Arbetsgivarföreningen och ge dem anvisningar om hur de borde agera.

I tisdags utspann sig emellertid ett samtal i saken här i kammaren mellan den förutvarande och den nuvarande kulturministern. Båda var överens om värdet av opinionsyttringar i den här frågan, inte minst här i riksdagen, och det är av den anledningen jag har begärt ordet.

Det är emellanåt nödvändigt att tänka på vad man säger, så att man inte säger vad man tänker. Men om man besinnar hur denna groteska konflikt – en konflikt mellan några makthungriga och hänsynslösa småpåvar – har drabbat oskyldiga och försvarslösa konstnärer inom musikens och den musikaliska dramatikkens värld, kan man inte känna annat än vad Karlfeldt kallade en tillbörlig vrede, för konstnärernas skull och för deras publiks skull. Det är övergrepp av detta slag som obönhörligt kommer att bana väg för krav på en hyfsning av somligas frihet att vålla andra medborgare skada. För det tappra och uppfinningsrika sätt på vilket Operans ledning och artister försökt parera konfliktens verkningar, kan man däremot inte annat än hysa respekt, beundran och tacksamhet.

Detta, herr talman, har jag velat säga, samtidigt som jag ber att beträffande p. 11 mom. 2 få ansluta mig till vad fru Sundberg anför, eftersom det inte finns någon reservation som särskilt tillgodoser Operans behov av en extra uppmuntran inför nästa säsong.

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Anf. 44 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag vill klargöra följande fakta när det gäller motion 1863 om yrkesverksam finsk teater i Sverige.

Redan 1975 uppdrog den gamla socialdemokratiska regeringen åt statens kulturråd att utreda "de finska teaterfrågorna i Sverige". I sin slutrapport 1977:2. Finsk teater i Sverige, redovisade kulturrådet olika åtgärder. Som ett resultat av detta har medel anslagits för gästspel och amatörteaterverksamhet. Det tredje förslaget som kulturrådet framlade har fått vänta på sin lösning, nämligen den yrkesverksamma finskspråkiga teatern i Sverige.

Jag vill, herr talman, återge vad kulturrådet sade i inledningen av sin utredning 1977: "Inrättandet av en professionell finskspråkig teaterensemble i Sverige har sedan flera år tillbaka diskuterats av Riksförbundet Finska Föreningar i Sverige, Föreningen Norden, dåvarande Teater- och musikrådet samt av Svenska Riksteatern."

Under de gångna åren har frågan inte förlorat sin aktualitet – tvärtom. Riksteatern har sökt medel för detta ändamål. En given del av teaterns verksamhet skulle utgöras av barnteater. Tidsschema för igångsättandet av teatern och kostnadskalkyler har redovisats. Vi fick här höra av Catarina Rönnung att något positivt är på gång hos regeringen, och det är bra. Jag skulle tro att kulturutskottet inte har något emot igångsättandet av en finsk professionell teater, men orsaken till dess avslagsyrkande är att Sverige lever under knapphetens kalla stjärna. Det återstår inför framtiden att prioritera och omdisponera medel för detta ändamål. Som vi har skrivit i vår motion, är frågan tillräckligt penetrerad och utredd, och vad som fattas är ett konkret beslut.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men min syn på denna fråga, som jag har redovisat i motionen, sammanfaller med reservation nr 21, och jag ämnar lägga min röst för den vid eventuell votering.

Anf. 45 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Herr talman! Då vi först möter Gotland i historien ligger ön mitt i världshandelns centrum. Över Östersjön går handelsvägarna från Västeuropa genom de ryska floderna ner till hamnarna vid Kaspiska havet och Svarta havet. Här mynnar karavanvägarna från Orienten.

Gotland var den naturliga anhalten på dessa resor, och därför är vår ö mycket rik på minnesmärken, fornlämningar som är en viktig del av vårt kulturarv och som därför också skyddas genom fornminneslagen.

I Visby innerstad kan man knappt sätta spaden i jorden utan att stöta på någon del av en husgrund. Eller kanske hittar man en näve gamla mynt, som en skolklass gjorde för något år sedan, när en gosse satte ner handen i en kaningång. Ja, även jorden i sig har mycket att berätta och undersöks därför noga. Gotlands historia kostar oss gotlänningar mycket pengar att dokumentera.

Att göra arkeologiska utgrävningar är tidsödande och personalkrävande och därför mycket dyrt. Frågan är därför vem som i framtiden skall ha kostnadsansvaret vid de arkeologiska utgrävningar som nästan alltid måste

föregå nybyggnation. I dag är det som regel byggherren, exploatören, som får stå för kostnaderna. Därför har åtskilliga motioner också väckts de senaste åren. En utredning har tillsatts och skall enligt direktiven vara klar någon gång i februari 1984. Vad som oroar är att direktiven är så allmänt hållna. Man får inte klart för sig vart utredningsarbetet egentligen syftar när det gäller kostnadsfördelningen mellan byggherre och stat. Eller är det så, att egentligen inga förändringar kommer att föreslås?

I föreliggande betänkande kan man bl. a. läsa följande avsnitt ur direktiven:

”Utgångspunkten för utredningsarbetet skall enligt min mening vara att fornminneslagens huvudprincip för kostnadsansvar för arkeologiska undersökningar bibehålls. I huvudregeln bör alltså vara att exploatören skall stå för kostnaden. Genom att exploatören ges ett kostnadsansvar skapas förutsättningar för att exploateringen av mark med fornlämningar begränsas. Denna huvudprincip kan dock inte tillämpas undantagslöst.”

Men det står ju att huvudregeln alltid bör vara att exploatören skall stå för kostnaderna. Det är detta som jag tycker oroar så mycket.

När det gäller Visby har riksantikvarieämbetet faktiskt fallit i sin egen arkeologiska grop. Det finns nämligen tre fastigheter i Visby med beteckningarna S:t Olof 18, 19 och 20. Dessa fastigheter har länge väckt kritik för vanvård. De är en skam för Visby innerstad. Ägare: Riksantikvarieämbetet. Ämbetet har säkerligen klart för sig vilka mycket stora kostnader som är förknippade med utgrävningar i detta område och drar sig naturligtvis av den anledningen för att åtgärda byggnaderna.

Detta är bara en kommentar utan påpekande. Tankarna får man ha själv.

Jag skall bara till sist ge ett par exempel på kostnadsberäkningar som gjorts av RAGU. Dessa kostnadsberäkningar är alltid preliminära. Ett garage i Visby innerstad med en grävningsvolym av ungefär 100 kubikmeter kostar 170 000 kr. Detta är en preliminär kostnadsberäkning, som har gjorts av RAGU, och beräkningen gäller kostnaderna för RAGU:s arbete. En nödvändig hissgröp i en annars orörd husgrund fördyrar arbetet med drygt 30 000 kr. – och det gällde två gånger två meter! Förutom kostnaden blir det avbrott i arbetet. Och när det gäller byggnation av lägenheter blir kostnadsfördyringen minst 10 %. I dag vill byggmästarna inte ens börja bygga nytt i Visby, därför att det blir så oändligt dyrt för konsumenterna – lägenheterna blir helt enkelt osålda.

Herr talman! Det finns åtskilliga fler exempel. Utredaren är välkommen att tala med byggmästare, exploatörer och RAGU, som har mycket fackkunskap just på det här området.

Visby innerstad har de senaste årtiondena restaurerat mycket pietetsfullt, men det återstår åtskilligt att göra. Det är därför viktigt att utredaren ordentligt sätter sig in i vad som skall betraktas som riksintresse och hur kostnadsansvaret skall fördelas. Utredningsdirektiven ger ingen ordentlig anvisning om detta.

Våra gamla stadskärnor får inte förslummas. Även på den punkten har vi

ett stort ansvar för kommande generationer.

Herr talman! Jag har inget yrkande med anledning av min motion. Jag hoppas bara att det jag har sagt kommer att beaktas vid det fortsatta arbetet i arkeologutredningen.

Anf. 46 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag har begärt ordet för att få tillfälle att inför kammaren redovisa några reflexioner efter att ha lyssnat till debatten.

Jag har med mycket stort intresse följt den här dagens debatt i kulturfrågor, och jag kan både för egen och för regeringens del göra iakttagelser som kan tjäna som vägledning för vårt fortsatta arbete.

Jag noterar för det första att debatten huvudsakligen har rört förslag om höjningar av de belopp som föreslagits i budgetpropositionen. På några enstaka punkter har man redovisat förslag till omfördelningar.

Som ansvarigt statsråd har jag haft att lägga ett budgetförslag för kommande budgetår – på mycket kort tid och i huvudsak efter andras förarbete. Jag har dessutom haft att lägga fram förslaget med ekonomiska resurser som efter en lång period av tillbakagång har varit utomordentligt knappa. Det är ett faktum att landets ekonomi befinner sig i något som måste betecknas som kris. Vi har inte pengar till det vi vill ha – och inte ens till det vi behöver. Det vore orimligt om man för den skull skulle känna sig förhindrad att tala om både vad man vill och vad man behöver. Tvärtom finns det anledning att mycket klart redovisa önskemålen och behoven, och som statsråd får jag ta på mig obehaget i det sammanhanget.

I departement och regering för vi nu diskussioner om det fortsatta budgetarbetet. Allt reformutrymme som står att finna skall utnyttjas. Vi skall också noga pröva möjligheterna till omfördelningar och att bättre tillvarata våra resurser. Vi utnyttjar den längre planeringstid som vi har inför budgetåret 1984/85 i förhållande till vad vi hade inför budgetåret 1983/84.

För det andra drar jag en slutsats av den här debatten, nämligen att det trots allt finns en betydande enighet om stora delar av årets kulturproposition och också om den kulturpolitik vi för. Det klargör för mig att 1974 års kulturpolitiska beslut var bra. Kulturpolitiken av 1974 var klar och precis, och den ger förutsättningar också för en långsiktig kulturpolitik – dvs. i realiteten en handlingsram för kulturpolitiken. Även om det är ett något vidare begrepp borde det i någon mån vara ett stöd för, eller i varje fall ligga i linje med, Jan-Erik Wikströms önskemål om en budgetram. Samsynen i långa stycken i riksdagen när det gäller 1974 års kulturpolitik ger oss handlingsramar för det vi skall göra.

1974 års kulturpolitik står alltså fast. Den socialdemokratiska regeringen vill verka för ett fritt och öppet kulturliv i vilket alla tar del. En fast och sammanhållen socialdemokratisk politik kommer att möjliggöra utveckling på kulturområdet liksom den kommer att möjliggöra utveckling på andra områden.

Anf. 47 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Min efterträdare har valt att inte gå in i någon polemik utan göra en principdeklaration. Jag vill gärna anknyta till det, i samma ekumeniska ton. Eftersom denna debatt i viss utsträckning har präglats av lyrik kan jag kanske inför Bengt Göranssons fortsatta arbete få citera Göran Sonnevi:

Inte det bländande
riket av ljus
men den grå, långsamt gryende
kyliga morgonen
till en serie
av möjliga dagar av arbete
Nästan allt återstår att göra
Det kan gå. Det är möjligt.

Anf. 48 KARL BOO (c) replik:

Herr talman! Kulturministern sade att det var viktigt – och jag vill gärna verifiera det – att han lyssnar på debatten och drar sina slutsatser av de synpunkter som har kommit fram. Jag hoppas att det sker över hela fältet och att vi därmed har kunnat ge något bidrag till en fortsatt samsyn på kulturutvecklingen här i landet.

Jag tycker också att det är viktigt att än en gång få understryka den enighet som råder om 1974 års riksdagsbeslut angående den framtida kulturpolitiken.

Låt mig, herr talman, till sist också understryka en sak i det betänkande som riksdagen skall ta ställning till: det gäller en förändring av tillhörigheten av Kulturarvet i Falun. Jag tycker det är bra att Kulturarvet tillförs Stiftelsen Nordiska museet; därmed har man funnit rätt plats för den betydelsefulla verksamhet som Kulturarvet i Falun har att bedriva.

Anf. 49 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Herr statsråd! Jag kanske kommer något post festum när jag nu tar till orda efter statsrådet, men jag vill ändå säga vad jag hade tänkt.

Ekonomiskt kärva tider drabbar även konstlivet, har många konstaterat i dag. Det gäller då att försöka ta bl. a. de ideella kulturkrafterna i sin tjänst.

I Sverige har vi ett väl utbyggt konstföreningsnät med 1 700 konstföreningar, som tillsammans har 600 000 medlemmar. 6 000 utställningar, arrangerade man förra året, varav 5 000 ägde rum på arbetsplatser. 15 000 ledare var engagerade i den här konstföreningsverksamheten.

Sveriges konstföreningars riksförbund har verkat under ett tiotal år. Konstnärernas riksorganisation är representerad, både i förbundsstyrelsen och i de 22 distriktsorganisationerna.

Förbundets direktkontakter med styrelsen och funktionärer vad beträffar utbildning och information är av avgörande betydelse för kvaliteten i

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

konstföreningarnas verksamhet. För att möjliggöra för SKR, Sveriges konstföreningars riksförbund, att nå de syften jag nämnde vill man anställa en konstpedagog, som några har nämnt här i dag.

Gunnel Liljegren och jag har väckt en motion om detta. Maja Bäckström talade om det i sitt anförande. Hon sade att vi är tvungna att spara pengar. Jag instämmer med Maja Bäckström i detta. Hon nämnde motioner från folkpartiet och från vpk. Jag skulle då vilja tala om för kammaren att ett bifall till den motion som Gunnel Liljegren och jag väckt rymmer inom ramarna. Dessa 125 000 kr. – ett anspråkslöst belopp – har vi tagit från Konstfrämjandet för att kunna realisera denna konstpedagogtjänst.

Konstfrämjandet erhåller i runda tal 4 300 000 kr., medan Sveriges konstnärers riksförbund erhåller 927 000 kr. Utskottet ställer sig mycket positivt till Sveriges konstföreningars riksförbund och dess värdefulla arbete, men man vill inte medverka till denna omfördelning av pengar som vi har föreslagit, och därför väljer man att avstyrka motionen.

Herr talman! Vi beklagar detta faktum. Vi anser att de här pengarna skulle ha åstadkommit en större och djupare effekt för den samlade konstverksamheten i landet om man hade valt att gå vår väg.

Jag skulle naturligtvis gärna ha velat yrka bifall till vår motion. Att jag inte gör det beror på att två motionärer inte förmår särskilt mycket mot ett enigt utskott. Herr talman! Av denna anledning har jag i dag inget eget yrkande.

Anf. 50 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag skall vara mindre poetisk, trots att jag i och för sig uppskattar lyrik.

Jan-Erik Wikström jämförde den socialdemokratiska ambitionsnivån när det gäller författarpenningen med folkpartiets. I oppositionsställning tidigare skilde vi oss åt genom att vi ville höja författarpenningen mer än regeringen, men de förslagen gick inte igenom. Detta är historia, men låt oss ta den senaste tvåårsperioden därför att den är intressant så till vida att riksdagen då biföll vårt yrkande.

Jag upprepar vad jag tidigare har sagt. Kulturministerns egna förslag förra året var 0 öre i budgetpropositionen och 0 öre i kassettskattepropositionen, dessutom en påplussning på författarfonden. I år lägger han på 2 öre – summa 2 öre för egen del. Folkpartiet i utskottet kände sig tvingat att frånga sin ministers förslag och lade på 3 öre förra året. Ambitionsnivån för folkpartiet i dess helhet är 5 öre. Förra året ville vi ha – och fick – en ökning med 4 öre, i år 1 öre, summa 5 öre.

På vilket sätt skiljer sig ambitionsnivån sedan folkpartiet i riksdagen räddat sitt partis anseende? Vår femöring är väl inte sämre än er?

Även i ett statsfinansiellt svårt läge skall författarna tillgodoses, skrev vi i förra årets motion. Men att det skulle vara så besvärligt som det verkligen var kom minst sagt som en chock. Nils Åsling lämnade en obetald nota på åtskilliga miljarder efter sig. Fler skuldlik stod och skramlade i garderoben än vad den socialdemokratiska regeringen kunnat föreställa sig, för att

travestera vår partiledare Olof Palme.

Jag behöver inte läsa Dagens Nyheter för att veta vad Per Kågeson tycker. Jag har haft ett personligt samtal med honom där jag har förklarat att 1 öres höjning i år är vad vi klarar, särskilt med hänsyn till den höjning socialdemokraterna genomdrev förra året.

Kulturskattekommittén håller på att undersöka hur kulturarbetarnas sak kan främjas med en viss uppmjukning av vår skattelagstiftning. De beskattas nu som egenföretagare och möts många gånger av onödiga kitsligheter från kulturokunniga taxeringsnämnder.

Herr talman! Till sist: Jag hoppas att författarna känner solidaritet med andra kulturarbetare och inte bara med det egna skrået. Jag hoppas att de unnar bild- och formkonstnärerna ökad standard. Deras löneutveckling är nämligen klart sämre än författarnas.

Anf. 51 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tycker att Catarina Rönning skall skicka sitt tal till Författarförbundet och be dem gå in i närmaste bank och försöka belåna det papperet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Mom. 1 (kulturlag)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 18 för reservation 1 av Eva Hjelmström.

Mom. 2 (stöd till barn och ungdom)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 72 för reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 3 (finansiering av kulturutbudet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 130 för bifall till hemställan i reservation 3 av Ingrid Sundberg m. fl.

Motivering

Utskottets motivering, som ställdes mot utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 4 av Eva Hjelmström, godkändes med acklamation.

Mom. 4 (avveckling av delar av statens kulturråd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 5 av Ingrid Sundberg m. fl., bifölls med acklamation.

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

Anslag till kultur- verksamhet, m. m.

Mom. 8 (stöd till regional kulturverksamhet)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 237 röster mot 44 för bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 6 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Mom. 11 (långsiktig planering)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 7 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Mom. 12 (tillämpning av huvudförslaget för vissa kulturinstitutioner)

Utskottets hemställan bifölls med 203 röster mot 78 för reservation 8 av Karl Boo m. fl.

Punkt 2

Mom. 3 (Kultur i närmiljö)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 9 av Ingrid Sundberg m. fl., bifölls med acklamation.

Mom. 4 (medelsberäkning för kulturprojekt inom skolan)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 10 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Mom. 5 (medelsberäkning för film- och videoverkstäder)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 11 av Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Punkt 3 (Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 18 för reservation 15 av Eva Hjelmström.

Punkt 4

Mom. 2 (Bidrag till särskilda kulturella ändamål)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 16 av Ingrid Sundberg m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 6 (visningsersättning åt bild- och formkonstnärer)

Efter ställda propositioner på bifall till
dels utskottets hemställan.
dels reservation 17 av Jan-Erik Wikström och
dels reservation 18 av Eva Hjelmström
bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Punkt 8 (ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.)

I kontrapositionsvoteringen biträddes reservation 19 av Karl Boo m. fl. med 61 röster mot 18 för reservation 20 av Eva Hjelmström. 198 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 133 röster mot 77 för reservation 19 av Karl Boo m. fl. 70 ledamöter avstod från att rösta.

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Anslag till kultur-
verksamhet, m. m.*

Punkt 10

Mom. 2 (finskspråkig teaterensemble i Sverige)

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 19 för reservation 21 av Eva Hjelmström. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 11

Mom. 1 (medelsberäkningen för Dramatiska teatern)

Efter ställda propositioner på bifall till

dels utskottets hemställan,

dels reservation 22 av Karl Boo och Stina Gustavsson i motsvarande del
samt

dels reservation 23 av Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström
bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 2 (medelsberäkningen för Operan)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 22 av Karl Boo och Stina Gustavsson i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Punkt 12

Mom. 1 och 2 (Rikskonserters fonogramproduktion)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 26 av Ingrid Sundberg m. fl. i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Mom. 3 (medelsberäkningen för Rikskonserters skolkonsertverksamhet och utlandsverksamhet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 27 av Jan-Erik Wikström i motsvarande del, bifölls med acklamation.

Punkt 14

Mom. 1 (grundbelopp för regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner)

Efter ställda propositioner på bifall till

dels utskottets hemställan,

dels reservation 28 av Ingrid Sundberg m. fl. och

dels reservation 30 av Jan-Erik Wikström

bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

Anslag till kultur- verksamhet, m. m.

Mom. 2 (tilläggsbidrag)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 31 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Punkt 15 (Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper)

I kontrapositionsvoteringen biträdde reservation 35 av Ingrid Sundberg m. fl. med 74 röster mot 18 för reservation 37 av Eva Hjelmström. 188 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan, som i huvudvoteringen ställdes mot reservation 35 av Ingrid Sundberg m. fl., bifölls genom votering med uppresning.

Punkt 17

Mom. 1 (försök med regional teaterverksamhet för barn och ungdom)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 38 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Mom. 2 (medelsberäkningen för Arrangerande musikföreningar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 39 av Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Punkt 20

Mom. 2 (medelsanvisningen till Förvärv av konst för statens byggnader m. m.)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 42 av Jan-Erik Wikström och Eva Hjelmström, bifölls med acklamation.

Punkt 22

Mom. 1 (medelsberäkningen för Sveriges konstföreningars riksförbund)

Efter ställda propositioner på bifall till

dels utskottets hemställan,

dels reservation 43 av Jan-Erik Wikström och

dels reservation 44 av Eva Hjelmström

bifölls utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 2 (medelsberäkningen för hantverkskooperativ)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 45 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Punkt 29

Mom. 1 (riksantikvarieämbetets taxesättning för uppdragsverksamhet)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 48 av Ingrid Sundberg m. fl., bifölls med acklamation.

Punkt 37 (Bidrag till regionala museer)

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservation 49 av Jan-Erik Wikström, bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölles.

4 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1982/83:29 Vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor (prop. 1982/83:100 delvis)

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Ändring i lagen
om svenska kyrkan*

5 § Ändring i lagen om svenska kyrkan

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:33 om ändring i lagen (1982:942) om svenska kyrkan (prop. 1982/83:148).

Anf. 52 ANDRE VICE TALMANNEN:

I detta betänkande föreslås ändring i lagen om svenska kyrkan. Härför gäller enligt punkt 9 första stycket övergångsbestämmelserna till regeringsformen samma regler som för ändring av huvudbestämmelserna i riksdagsordningen. Eftersom lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1983 måste avgörande träffas genom *ett* beslut. För bifall till ändringsförslaget krävs då att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenar sig om beslutet. Avgörandet skall ske genom omröstning.

Utskottets hemställan bifölles med 276 röster mot 0 för avslag. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Utskottets hemställan hade alltså bifallits med erforderlig majoritet, dvs. minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kammarens ledamöter hade biträtt utskottets hemställan.

6 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1982/83:31 Utskottsorganisationen (förs. 1981/82:22)

Justitieutskottets betänkanden

1982/83:31 Straff för trafikbrott som begåtts utomlands (prop. 1982/83:128)

1982/83:32 Underrätternas sammansättning m. m. (prop. 1982/83:126)

1982/83:33 Anslag till särskild polisverksamhet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Nr 141

Fredagen den
6 maj 1983

*Ändring i lagen
om svenska kyr-
kan*

Lagutskottets betänkanden
1982/83:32 Vissa arvsrättsliga frågor
1982/83:35 Postverkets skadeståndsansvar
1982/83:36 Likvidation av aktiebolag, m. m. (prop. 1982/83:94 delvis och
prop. 1982/83:139)

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
1982/83:21 Delpensionsförsäkringen
1982/83:22 Läkemedelskostnader
1982/83:23 Ersättning för sjukresor

Utbildningsutskottets betänkanden
1982/83:25 Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken
(prop. 1982/83:100 delvis)
1982/83:28 Anslag till utbildning för kultur- och informationsyrken (prop.
1982/83:100 delvis)
1982/83:30 Vissa högskoleanslag m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Trafikutskottets betänkande
1982/83:20 Utveckling i Norrbotten (prop. 1982/83:120 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande
1982/83:33 Utveckling i Norrbotten (prop. 1982/83:120 delvis)

Näringsutskottets betänkande
1982/83:38 Utveckling i Norrbotten (prop. 1982/83:120 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1982/83:23 Regionalpolitik (prop. 1982/83:100 delvis)
1982/83:24 Utveckling i Norrbotten (prop. 1982/83:120 delvis)
1982/83:27 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1982/83:125 delvis)

Civilutskottets betänkande
1982/83:29 Utveckling i Norrbotten (prop. 1982/83:120 delvis)

7 § Kammaren åtskildes kl. 13.29.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert